

Revistă a
Uniunii Scriitorilor
din
Republica Socialistă
România

Luceafărul

Anul XIII
14 (414)
Sâmbătă
4 aprilie 1970
8 pagini — 1 leu

Mîndria pămîntului

Omul obișnuit trăiește în realitatea imediată a lucrurilor, în limbajul său totul este numit după înțelesul și utilitatea imediată, și iată că apare acest personaj destul de complicat, trăind ca să-i observe pe ceilalți, să le arate cum sint, fabulind cu farmec, forțînd viitorul... Lumea suride cu mirare, îngăduintă ori simpatie... Acesta este scriitorul.

Un artist valorează mii de secole, se spune. Am adăoga — tocmai din cauza acestei valori distanțate — că nici o monedă din lume nu-l poate plăti. Gloria e săracă. Mii de secole, la ghișeu terminus, nu-i pot restitui decît recunoștința, orice altă răsplătă fiind derizorie. Opera acelu artist, între timp, lăsată „în pierdere”, posterității, va fi devenit hrană, apă vie și piine, „fiindcă arta, ca și săracul — după cum mărturisește însuși Faulkner într-o scrisoare medită — se descurcă singură și își împarte cu toți piinea”.

Etica unei mari culturi se întemeiază pe această înțelegere a artei vecină cu aceea, pe această dăruire în numele tuturor celor cărora le aparții. Vai de orgoliile mărune și de toată specia egoistă a infatuatului Trigrorin! Îl opunem pe acesta, triumfător în viața personală și meschin față de existența poporului său, îl opunem — conștințînd sacrilegiul — lui Dostoevski, care asemeni admiratorului său american, propăvăduia în artă smerenia, iar în viața națiunii sale, mîndria, ca un tezaur comun al tuturor dăruirilor. „Noi am uitat — spune într-o prefață celebră autorul *Umiliților și obidiților* — că toate națiunile mari și-au arătat imensele lor forțe tocmai pentru că erau atît de „orgolioase” și că ele au slujit lumea și i-au adus fiecare cite o rază de lumină tocmai pentru că rămîneau cu mîndrie și de neclintit și totdeauna „cu orgoliu”, ele insele”. Foarte semnificativ și profund acest raport necesar dintre orgoliul unei națiuni și înfrînarea, acceptată, conștințînt, a creatorilor ei lucrînd pentru gloria tuturor. Alături de cuvintele marelui rus, soapta de patriarh, întoarsă către țărîna a purtătorului nostru de cuvînt, Mihail Sadoveanu: „Trebuie să fac mărturisirea de credință că poporul este părintele meu literar; că trecutul pulsează în mine ca un singe al celor disprețuiți; că mă simt ca un stejar vinjos cu mii de rădăcini înfipte în pămîntul nesmului meu”.

Se întimplă, desigur, ca scriitorul, ca persoană fizică, să fie cu mult în urma a ceea ce el propune, scriînd. De cele mai multe ori, însă, acest decalaj, obsesia imperfecțiunii lui omenești, nevoia de autodepășire îl ajută să cunoască mai bine natura umană în toată complexitatea ei, plecînd, eventual, de la propriul său infern sau zbcium de conștințînță. Nu s-a văzut înger scriînd — cel mult cîntînd idilic la harfă. Apostolii, foști pescari, foștii dulgheri sau soldați, fiecare cu experiența sa omenească, a-ceștia, da, foștii păcătoși, scriu, încrunțați, chinuți, cu răsuflarea leului inspirator alături sau cu ghiara șoimului controlor dureros înfiptă în umăr. Talentul, în această operă de mintuire personală și generală în același timp, sondează și răul, nu are încotro, altfel investigația ar fi incompletă iar etica, o etică de „bibliotecă roz”. Există bineînțeles, — ca în biografiile martirilor chimiei — o doză de periclitate în această acțiune de determinare sau de depistare a răului. Rezultatele compensează însă tragedia jertfelor. Un autor se imprietenește cu doi asasinii, împarte cu ei viața de închisoare, ca să înțeleagă. Poate că acești monștri sint niște mari bolnavi, poate că ei, într-o societate superioară, ar putea fi vindecați, pe cînd acum, ca-ntr-un ev mediu, suportă pedepse brutale. Etica scriitorului are cite o dată nenorocul de a șoca, prin puterea previziunii, de a nedumeri „simțul comun”. Alt autor, nu fără a se simți abject, se strecoară în zori în celula unui condamnat la moarte, ca să noteze fiziologia spăimei înaintea execuției capitale. Abisul privit intră în noi. O scurtă mișcare de întoarcere și totul se răstoarnă: hăurile reflectate în conștințînță se transformă într-un cer grandios de foc cu stele aprinse de spiritul omeneșc: *Divina comedie, Comedia umană, Război și pace, Frații Karamazov...*

Etica unei cărți împrumută și ea dimensiunile morale ale politicii de clarviziune, pe alt plan desigur, pe cel al lumii sufletești. Se întimplă ca o astfel de politică sau o astfel de carte — amîndouă hiperdimensionate — să nu fie înțelese decît mult mai tîrziu, cînd scopurile propuse au intrat în ordinea practică a vieții. Etica literaturii se deosebește însă într-un punct esențial de etica politicii: arta se face cu umilință, istoria cu orgoliu, fiindcă ea, istoria și instrumentul ei, politica, ne asigură tuturor la un loc, prin ce avem unic și irepetabil în lume, dreptul la o existență a noastră, liberă și independentă.

LUCEAFĂRUL

DUNAREA LA CAZANE

Aprilie, neiertătoare iubire

Cînd vine primăvara, mă doare retragerea iernii, cel mai puternic anotimp al pămîntului și, la început, mă enervează aerul, aerul-limonadă. Cînd vine primăvara sint un răm ce suferă: tulburea spaimă a înnoirilor, rană acoperită și cu singe laic. Dar într-o noapte, tîrziu după echinocțiul din martie, fuga dintr-un trup de pasăre coboară în mine și devin ca și voi, frumoși nebuni ai marilor orașe, beat de vîntul născut în ierburi și în părul fetelor îndrăgostite. Cînd vine primăvara și mor în somn dulce amurguri largi, aud cum se împerechează Dunărea cu luna, un bot de cerb clescut în trunchi de brad sărută ușa casei mele, gîndul mi se închide într-un cercel de miel, lacrima tainei dă frunză și sufletu-mi umblă de-a-bușeala pe bulevarde, căutînd mirosul cîmpiei. Cînd vine primăvara și Eminescu își pierde numele în sălci, în lacuri și în triunghiul negru al unui stol de păsări umezit de apa stelelor și de tăcerea nopților necunoscute, mă rătăcesc în mine prin adînci coridoare de vis, mă izbesc cu capul de clopote și fruntea mi se sparge de cîntec. Cînd vine primăvara, fiecare cuvînt capătă o inimă vie, lumina se împrumută de lumină de la brînduși, Marea și schimbă apele, trimițîndu-le la suprafață pe cele cu ochii albaștri, munții, la Rucăr, scot pe mătasea arborilor vevețe noi și urși care-au dormit o iarnă pe bolovani de sare și de aur, iar Bucureștiul se așează în cumpăna de bucurie a zilei.

Aprilie, neiertătoare iubire. Și voi, frumoși nebuni ai marilor orașe!

Fănuș NEAGU

NICHITA STĂNESCU

Trecător

Călăream pe un cal și deodată-am văzut
că eu sunt calul acela
Și deodată-am văzut că ei doi
galopează pe mine.
Mă involburam și deodată
i-am văzut pe cei trei,
cînd umbra mea din spatele meu
mi-a strîgat:
— Eu sunt tu. Lasă-i
pe cei patru să-și urmeze destinul...
Lasă-i!

Spre semn

lui Sabin Bălașa

Pină și ciuperca gri a creierului
e mult prea materială

Păr, piele, meninge, alb...
Ca și cum am mingia o tablă
de logaritmi

Pune degetul pe cifră!
Să fie aceasta un înțeles al pipăitului?

Afîta lumină îți taie vederea,
pină cînd îți pui geana
pe o rază de soare!...
Dar are aceasta vreun înțeles?

Unde sunteți voi, stări ale neliniștii
și tu Insignă, unde ești?

Imi pun templele
între literă și hîrtie

— Dar nu este nici un loc între ele
rise ingerul, —
ce cauți tu, acolo, în îmbrățișarea lor?

ÎN ACEST NUMĂR:

Poeme în proză de Emil Brumaru

Eminesciana

Polemica Lenin — Rosa Luxemburg de N. Tertulian

BARDELLI:
CAP DE FATA

avantpremieră editorială

Sol

lui Al. Philippide

Adincii ochi iar m-au privit
Cu suflet greu m-au obosit,
Îmi port sub pleoape globurile pline
De umbre sterpe unse în suspine.

M-a picurat din cer opusul zeu
Cu timpul presărat de seu,
În luminările din stînci
Iar m-au privit adincii ochi, adînci.

George Virgil STOENESCU

PAVE BELLU

Blăge
in marea trecere

Eseu. Editura Miha
Eminescu.

VICTOR SIVETIDIS

Oracolul
lui Oresic

Versuri. Editura Mi
hai Eminescu.

IOAN ION
DIACONU

Cerecul domniței

Proza. Debut. Editu
ra Ion Creanga.

CRONICA LITERARĂ

Ștefan Aug. Doinaș Lampa lui Diogene

Ion Caraion Cîrțița și Aproapele

Activitatea de critic și esei a poetului Ștefan Aug. Doinaș este bine cunoscută cititorului încă din articolele publicate în presă, încît volumul recent apărut la Editura Eminescu — *Lampa lui Diogene* — nu numai că nu surprinde, dar trebuie să mărturisim că l-am așteptat cu tot interesul. În ce constă natura acestei curiozități, vom răspunde cu cuvintele autorului dintr-un excelent eseu, *Poezie și critică*: „Distincția netă între poezie și critică nu se pare o rămășiță de gândire școlastică. Astăzi, poate mai mult ca oricînd, activitatea creatoare este atît de întrepătrunsă de conștiința și proprie, încît domeniile indicate mai sus ne apar ca două sfere parțial suprapuse: literatura modernă nu mai permite concepția unui critic care să nu implice o anumită activitate creatoare, după cum refuză ideea unui poet lipsit de luciditate, deplină a inteligenței sale. (...) „poetul-critic e un dogmatic, spre deosebire de criticul-poet, care e un relativist: cel dintîi știe una și bună, iar justificarea exclusivismului său stă în calitatea, în valoarea ilustrativă a artei sale proprii; cel de-al doilea știe prea multe ca să mai poată adevăra, în mod exclusivist, la o singură artă poetică, în funcționarea comprehensiunii sale stă în echilibrul axiologic în care se află — de-a lungul epocilor — diversele școli literare, diversele arte poetice” (p. 235—237).

Am citat aici, de multe (deși prima parte a eseuului poate fi reprodusă, în întregime) pentru că aici se conține un adevărat program, o adevărată concepție despre poetul care se exercită în critică și a criticului în poezie, precum și despre samsela lor de a-și atinge, pe căi diferite, obiectivul esențial: acela de a-și împlini personalitatea prin chiar trădarea dimensiunii ei fundamentale. Căci în măsura în care spiritul organizator al materiei haotice trăiește în orizontul unei simetrii ideale, chiar dacă el, ca dat individual, poate să nu se releva sub spectrul unui dezechilibru fericit al creației, el nu va înceta niciodată să aspire la traducerea în real, în material, a ceea ce simțea în viață. Voztrage concluzia că activitatea teoretică a poetului și practica poetică (a teoreticianului, deși par opuse și contradictorii, nu fac decît să urmeze cu fidelitate un imperativ natural al spiritului de a se autocunoaște (realiza) integral atît pe calea intuiției, cît și pe cea a conceptului.

Critica lui Ștefan Aug. Doinaș, ca un „joc secund” și complementar liricii sale, păstrează de la poet o anumită ordine *more geometrico*, deși analitica *Lampii lui Diogene*, de cele mai multe ori abstractă și impersonală, ascultînd parca de o lege extramundă, se desfașoară într-un spațiu pe care o forțe multă greutate l-ai bănuîi doar la dogmatismului și exclusivismului unei anumite poezii. Dar chiar acum am suferat și legătura originară a poeziei și criticii lui Doinaș, în punctul lor comun de naștere și înflorire: o structură spiralată înclinată spre armonia, măsura și echilibrul clasic, un determinism evident în stabilirea relației cauză-efect, preocupat să dea o formă durabilă lumii circumscrise între limitele cunoașterii inteligibile, chiar atunci cînd nu-și refuză brelocul de noapte al misterului, al cunoașterii sensibile. Judecările critice ale lui Ștefan Aug. Doinaș ne apar, în această perspectivă, nu numai pregătite de un travaliu analitic al rațiunii calme și sigure de rectitudinea itinerariului său, ci și finalizate în formule sintetice, nu o dată memorabile, revelatorii pentru obiectivul urmărit, supus cercetării.

Lampa lui Diogene se compune din patru secțiuni tratînd exclusiv despre problemele poeziei și o anexă (Jarry—Borges). Prima parte are în centrul preocupărilor sale cîteva teme cu un pronunțat caracter teoretic, încercînd

să schițeze răspunsuri, posibile soluții la o estetică a lirismului, și așa în formă, cu atîtea pete albe sau numai controversate de atîția care își asumă o asemenea risc. Astfel, *Poezia — expresie a condiției umane, Obiect real și limbaj realist în poezie, Poezie și experiment, Comportament mitic și comportament poetic și Poate fi tradusă poezia?* ne dau o imagine preliminară despre cîteva dintre cele mai importante dificultăți pe care le ridică natura și aria de comprehensiune a lirismului în cadrul general al cunoașterii artistice. Deși nu avem a face cu un cor estetic doctrinar, cu un sistem coerent în sine care să propună o poetică „dogmatică” și „exclusivistă”, aceste eseuri conțin, prin organizarea liniștită a argumentării (dar nu în absența unei călduri ce se însinuează cu discreție printre rînduri), prin oroaara față de prejudecățile de tot felul, o bună introducere pentru înțelegerea actului critic ce se va exercita pe aceste texte.

Secțiunea a doua a cărții ne propune cîteva portrete și analize ale unor poeți români din cele mai diverse epoci, începînd cu esul Eminescu și formele prozodice fixe și terminînd cu *Lauda neadevărului necesar* (Nichita Stănescu). În aceste schițe de portret, deși unitatea de ton și ordinea succesiunii argumentelor se păstrează intacte, se poate detecta și o anumită undă care pune în lumină afinitățile electice ale poetului, dincolo de răcula impersonală a criticului.

Este semnificativ, de exemplu, că în ceea ce-i privește pe Eminescu, Ștefan Aug. Doinaș face o analiză (pertinentă!) a formelor prozodice fixe, în speță a variantelor multiple ale sonetelor sale și a *Glosei*, iar pe Argezi îl cercetează, într-un fel, tot sub un aspect tehnic, stilistic, și anume sub acela al științei versului, al dozării efectelor formale (în sensul de artizanale, nu ale formei echivalente cu fondul poetic). Tot în această secțiune poetul Doinaș face o pledoarie pentru revizuirea baladescului, așa cum o dorea și Radu Stăncu, poetul și fostul prieten de la Sibiu. Acest articol are o tentă mai vizibilă de partizanat estetic. Un profil memorabil este cel dedicat lui Ion Pillat dar cu privire la Bacovia se fac unele afirmații poate cam hărdărate și care nu privesc doar exterioritatea limbajului aplicat în înțelegerea actului creator ca act esențial: „În poezia artificială și a stilizării evidente, poezia lui Bacovia nu este expresia unei conștiințe estetice care se aplică asupra materialului verbal, spre a-l „tefui”. (p. 48), pentru că la pagina următoare să se revină: „Dar acestea sînt transfigurări printr-o savantă tehnică a contrastelor, prin repetarea obsedantă a unui cuvînt, a unei imagini...” Doinaș, fiind însă prea inteligent pentru a se contradice în adjecto, aruncă totul — și conștiința estetică și tehnică savantă — în formule insondabile ale subconștientului bacovian.

Secțiunea a treia a cărții poartă chiar titlul *Lampa lui Diogene* și cuprinde articolele publicate de poet în „Gazeta literară” și „Tomis”. — Deși, față de primele și ultimele capitole ale cărții ele se exercită asupra unui material mult mai nesigur, convulsiv chiar (este vorba de poezia curentă din reviste, în primul rînd), ele au un farmec special al imperfecțiunii, și chiar unele prozoze de acum trei ani, în mod fatal, devin inexacte, relevă un Doinaș mai naiv, mai spontan, gata să se bucură sau să se încrute fără a-și exila sentimentele între ghețurile rațiunii pure. *Lampa lui Diogene* este un număr o carte de critică aparținînd unui poet deosebit, cu un gust sigur și o informație largă, dar ea demonstrează căzul rar cînd lirica poate fi analizată fără a face ridicolă în ochii lumii, fără a o desfigura.

Universul acestei cărți se proiectează în subterană iar vocea care îl denunță, cu dezug și minie, se aude tot ca o voce a subteranei. Titlul se adecuază, așadar, poemelor, tonului lor de tristete și plictiseală, rătăcirii prin labirintul întunecat al materialității viscoase, prin noroaiele și rigolele fără cer și speranță ale pămîntului ud de ploie și ceturile toamnei, de apele reziduale ale orașului etc. Ion Caraion pare a-și găsi locul, structura în tensiunea creată de polul morbid al lui Bacovia și de cel titanice al lui Argezi: cu autorul *Plumbului* Ion Caraion are afinități de receptare a lumii sensibile pe căile traume biologice, ale senzorialului în degradare, ale sfîrșitului de la care nu mai poate începe nimic, într-un cuvînt, sentimentul de exil; cu Argezi, poetul de față se înrudește mai ales la nivelul expresiei formale, în planul verbului, acesta avînd o libertate de miscare, de asociație cu adevărat impresionantă, trebulnd să mai adăugăm aici desaccralizarea lui prin experiența suprareală.

În *Cîrțița și aproapele* ni se relevă o lume fără orizont sau al cărui orizont pare că se sfîrșește în ea însăși și recunoaștem în această ipostază una dintre coordonatele poeziei moderne, și anume aceea a excluderii oricărei forțe transcendente din funcționarea lumii reale, pragmatice, uneori cu scopul de a potențarea la realului, altelei de a-l reduce la o dimensiune derizorie. Poetul, dezmoștenit de sentimentul sacru al lumii, percepe rîmile acesteia într-o viață grotescă. „Răspîndească-se pe zăpezile din moarte postumă, / singurătatea cu ocean de firi ș-obiceșuri / vin duși de pe lume îmbrăcați în uleiuri, / cu brațe pârtoase ca rîmile lumii...” (*Pîhi risipitori*). Libertatea față de cuvînt, sondarea obsesivă a plăgilor, a zonelor degradate, joase ale materiei cu blestemul pe buze și cu moartea în suflet par mai curînd autoflagelări tragice decît ipostaze ale cinismului, totul constituindu-se într-o subterană unde trează un „dumnezeu schizofrenic”. „Ai ajuns și tu o-ncurcătură / de-ntrăbări frumoase care-au fost / rînd pe rînd stîrnite cu nerost, / suflete ce drojdia de mură... De-ntrăbări frumoase, cînd te duci — cășător din alte luni ori zodii / poate unde-apun sîntele roții — varan vînt prin cordii de năduci, / Te culg din drum și te înal / de pe umăr, alvă, ce pe-un zăpez, nu știu: către care dumnezeu / schizofrenic, pasăre de smalt, // Și-s sătul de toate prea devreme, pașii-mi urcă-n baruri chinezesti, / din noroiu-abastorei povești, / cine vrea îmi poate cere: geme! / Colomiză cîinică, e timpul / să te-așez în loc de-așii / în hală, / sub bronșita boților corală, / să te scaide florile cu limbul / lor interior / ca o facile, / iar din toate birnele odăii / precupeții, strada, hîndrălii / greu motecînd de nebulic, / să te calce-n zăoză și-n piciorare, / c-ai ajuns și tu o-ncurătură — n-ai mai fi, cînd văd cum vorba-ți moare, / suflete cu blestemul la gură.” (*Marasm*).

Starea agonică, de coșmar și subsoal existențial, însușită ca o transpirație a lucrurilor și nu ca o lacrimă a lor, un „timp vîrnat” stagnînd fără nici o șansă de impulsivă o devenire, o metamorfoză altfel decît în perspectiva cîrțiței („De-atunci orbecăi. Nu știu unde merg, unde-ajung, / Pururi în gol, pretutîndeni usarnic, / orice drum vechi mi se pare mai lung / orice drum nou — mai zadarnic” — *Agonie*) rămîne ca o pecete dominantă, deși, după cum spuneam, nu cinismul o prezidează, ci autoflagelarea. Evident că acest proces de autopedeșteră prin invocarea tuturor dezastrelor pămîntești se explică rar cînd lirica poate fi analizată fără a face ridicolă în ochii lumii, fără a o desfigura.

Poetul evită transparența cu promisiunile ei tradiționale într-o lume mai fericită, se prelungeste dincolo de sine într-un orizont funcțional. Natura funcțională a acestei transcenderi din realul degradat, mizer, agonic, se află chiar în termenul său opus, adică în puritatea absolută urmărită ca un miraj. Exorcismul poeziei lui Ion Caraion, prin invocarea perpetuă a stării abjecte a materiei brutale, deșifurată, ca într-o a demență a demonilor malefici, se polarizează într-un tărîm fără îndoială edenică, chiar dacă acest eden „se cutremură” (*Week-end*). Sufundarea lumii într-o noapte viscoasă trebuie să-și creze, prin ea însăși, o tensiune dincolo de ea, care s-o echilibreze și să-i justifice posibilitatea de a fi o realitate autentică.

Macularea, profanarea continuă, obstinată a ceea ce printr-o idilă tradițională a confortului nostru cotidian ni s-ar părea cel puțin șocantă, adăugînd aici și sentimentul, izvorit din marile debul lexical al poetului, că, într-un fel, totul este posibil, se întoarce ca un bumerang — la fel de himeric, evident — anunțînd un pămînt al luminii: „Soarta-i ca un obraz / pe după / rufețe-ntinse la uscat / o față cu ochii palizi / între vaci și cămași / pe cerul din iară / cîtește / pe / tolstoi / mirarea lichidă a dimineții s-a rupt / greierul în mine cu conopidele și nucii / lucrurile se deschid și setea intră în gura lor / spațiul intră în întimplări plecate” (*Hippocampie*). „Nu al cenusii” este posibilă și o înțelegere (Căru), poetul se abandonează, în realitate unei acute, organice autenticități, confundată cu elementarul, cu rațiunea acestuia de a fi el însuși: „Rațiunea focului este să ardă / rațiunea apeii este să curgă / niciodată nu va fi pace / totdeauna o să existe apă / rațiunea vieții e din muguri și scrum / și chiar dacă ar fi ca-ntr-o zi ele să dispară / tot va apare altă apă tot va apare alt foc / și niciodată nu va fi pace / pentru că focul pentru că apa / pentru că mugurii și scrumul / nu-s făcute să nu fie / și niciodată nu va exista pace.” (*Continuu nelocuitărea*).

Asociațiile poetului realizate în depunerea libertate existențială ascultă de o lege parcă pierdută în practicele magice, lege regăsită ca o banalitate, ca o ipoteză în materia instințială a lui homo artifex deși acest stadiu va fi mereu contestat, în sensul că artificialul împrumută libertatea de mișcare a naturii. Stratul de artificii al poetului lui Ion Caraion evidențiază, așadar, un fond adînc și nealterat de spontaneitate genuină pe care nu face decît să-l potențeze, indiferent de orientarea sa aparent contrarie. În acest haos mișnînd de fragmente, de homunculi și forme larvare, bănuim un cosmos hieratic tutelat de accentul lumii necesare a ideii morale. Căci trebuie să subliniem că toată poezia lui Ion Caraion (despre antologia *Necunoscutul ferestrelor* am scris în altă parte), cu tot aerul ei de incoformism și iconoclastic, se concentrează în jurul unui ideal de puritate etică, „mereu înfrînt, niciodată ucis” chiar dacă nu mai trăiește decît într-o ceață fantomatică: „Nu pot să dorm cînd tu dorm, / Nu pot să dorm cînd nimeni nu e treaz, / Din multe vieți nu fac parte. / În viețile mele nu sînt. / Nu orice intuiție poate încăpea în orice pahar. / Domnia lucrurilor e un tablou fără ramă — / Cu ea ar fi început o ființă / și ființe nu mai erau. / Rana intrase în culorile nefîinței. // Rămăseseră pe lume numai lucrurile. / Dacă tot nu transformăm în fantome, vom fi din nou oameni.” (*Temere*).

Maștile diabolice ale poetului nu fac decît să ascundă un chip angelic și trist.

Dan LAURENȚIU

BIANA NORD: Ștefan Bănică, unul din bunii mei prieteni, mi-a spus într-o zi: „aizi, lasă-mă, lăbează locul că n-avem heliu; avem numai drageuri literare”. Astăzi, dumnea ta și ceri dreptul la viață pentru drageul literar, la leștura cu Bănică, cu actorul excepțional, nu cu șoferul, — ca șofer, cred, e cel mai prost șofer din lume — discutați și spuneți-mi la ce concluzie ați ajuns. În ceea ce privește parca a doua a scrisorii (de altfel foarte frumoasă), vorba lui Bănică, nu știu dacă am heliu. Trimitem-i schițe. Sînt convins că din cînd în cînd omiți. Și cred că nu cu rezultate proaste.

ELENA GIRBU: Îmi scrii că „sînt o moață mică și lirică”. Dacă țî-o spunea eu, te supărai — nu-ai așa moață mică și lirică? — și mă reclami că te știe căru jandarm literar ca să ia măsuri de rigoare împotriva mea. Tot ceea ce pot să-ți spun e faptul că ești mai mult prozait decît lirică. Și, între noi fie vorba, stai prost cu ortografia. Dar ești mică și poți înșela. Așadar, nu mai trage la fi în orele de la limba română.

DUDUIA N.: Am primit schița „Azi am croșetat o idee” și te rog să-mi trimiți și mie, cu titlu de imprimat, iglița sau andreele de care te-ai stîfjit, sau numai tiparul lor în cerză, pentru a le da lui cuița care are nevoie de ele. Duduia, dacă faci mata chestia asta, jur că nu mai arăt schița nimîndu.

GEORGE DELAPORT: Susții că „am căutat să dau ești mai multă substanță și ești mai multă seriozitate încercărilor mele literare”. Te cred, nu mă costă nimic, și reproduc cîteva versuri din „La adevăratul soare”:

Rosemarie, o fată de un albstru pur
Pe care o văd din cînd în cînd
Prin falduri de cristal
In suflet mi-a sădit cu ochii
său de aur
Un palisandru roș cu dalbe
flori de fosfor
Ce se ramifică necontenit
— El de Morfeu fiind
peculțuit —
Spre soarele de camfor
plutînd înșelător
În apele dintr-un Bosfor
Străbătut ce-i drept de
multe hidrogenoaze
— de palisandru
cu dalbe flori conace
din aur, bronz, argint și alte
neferoase

După asta, mie nu-mi rămîne decît să-ncep să-lînt înțur-un picior și să-nșin: Hei, hei, tîrîmbașcuca.

V. OLTEANU: Din „Inundații” am reținut motto-ul din I.L. Caragiale: „Eu voi s-auz pocnetul paharului spart în capul lui Pău” și numele personajului: I. Scrietescu. Tot e ceva decît nimic. Îmi pare rău, n-ai humor. Dar, se știe, nume și pe dește humorisții pe care-i avem. Dacă asta te consolează.

DIODOR: Îmi spui că sint Maestru, cu M. Nu sint. Și, pe cuvînt de onoare că iau orest apelativ ca pe o figură. Apoi, eu nu dau verdicte. Încerc să ghicesc dacă unul sau altul dintre corespondenții noștri are talent, dacă poate evolua. Și, la sonete nu mă priceap. Apelați la un specialist în Shakespeare. Cunoșc unul care, se spune, posedă cel mai teribil argument în favoarea tezei că Shakespeare a existat. Argumentul domniei sale ar fi, se zice, acesta: pe cuvîntul meu că Shakespeare a existat. Adresați-vă cu încredere.

Următorii corespondenți au trimis lucrări neconcludente:

A.W. Rowene. Sabin Gorunescu. A. Toderică. I. Vasilescu. Victor Panduru. C.M.E. Traian Florea. Marin Georgeghe. Cîis Mușeteanu. Calahin. Andrei Șerban. Rășinariu Gh. Ion Tunaru. C. Mindru. V. Zaharescu. V. Popovici. Emilian Dascălu. Ion Theodorescu. Mariana Popa. Mircea Bujor. V. Tămălianu. Petre Pigu. Ghighi A. I. Săndulescu. Ion Stoian. S. Vigu. Micoara Ene. Emilian Dascălu. Patriciu Patrician. G.P. Georgeghe. Alex. Triny. C. Tănase. Muresan Ecaterina. Ana Eli Uiorim. S. Stinia. Pavel Păun. Georgeghe Vinju. Soma Marinel. F. Platon. R. Genel. B.V. Birgău. Mi. Rai. T.I.R. Mihaela Sutiianu. Chircu Elena.

F. N.

Cezar BALTAG

T. SAVU: Vascul. Poezia „Ca un copac de frunze, toamna” suavă, chiar frumoasă: „Ca un copac de frunze, toamna te dezbraci de tot ce-i nelumina / lucet, lucet, pînd / ajuns la tine”. În rest, nu am remarcat progrese deosebite.

MARGINE GEORGE: — Iași. Nimic comun cu poezia, în versuri ca: „Jubree! Vis! Realitate! Sint răsistignit pe trupul tău / și înțeleții sui singule. Din rînille deschise! Nu vreau să mai aud de tine / Te urăsc: te iubesc! Te urăsc!”

H. PAVEI: — Arad. Nu întrevăd aptitudinile deosebite în versurile trimise.

D.S.B. — Ploiești. Cîntec ăruș. Orașe albastră mi-năplcut. Mai trimiteți. Cum vă numiți?

MARIN BOLDUR — Cluj. — Suceava Noie, deomădată, versurile dt. mărturisesc totuși un bun instinct al poeziei. Mai trimiteți.

DIMITRU INGINERU — București — „Eu așa vrea să reținut la acest nume care la toli celor (sic!) din jur li se pare curios și să folosesc pseudonimul Ionescu Dunitru, dar... asta poate mai trîznit”. De ce, de-o pîlă să-ți vei pseudonim chiar din tîrîrîr? Întii te afirmi bine de tot, și pe urmă, firește, îți schimbi și numele. Cum, gloria e cam apăsătoare, de la o vreme, e de la sine înțelec că după ce scrieți 4-5 poezii cum sint cele de mai jos, trebuie neapărat să călătoriți incognito pentru ca entuziasmul cititorilor să nu vă ostenească peste măsură de mult. Cîte din opera dt. de pînd acum: „De atîtea ori blinda seară! Mă cheamă de fiecare dată Pe a ta natală ulicioară”. „Noapte bună păsărelelor! Noapte bună, somn ușor”. „În înșitea nopții Plîng acum! peste cadavrul ființei mele. Plîng în mine! cînd peste cadavrul ființei mele! Cade vîlul nopții ce nu-i mai simț! Căzută în amorțirea uitării. Nu mai sint nimic în mine! Mîntea nu-mi mai judecă! Gîndurile mele sint epuizate”. Nu mi-ai fi închipuit că moartea poate fi atît de încomodă. Auzi dumneața, ghinion, să nu-ți mai judece mîntea, tocmai atunci!

avantpremieră editorială

EMILIAN
BALANOIU

Absenții
de la dragostic

Roman. Editura Mi
hai Eminescu.

GEORGE CHIBILA

Orientalia

Poeme. Editura Da
cia.

ION CHIRIAC

Ospaziu pămîntului

Versuri. Volum de
debut. Editura Alba
Iros.

Fintina lui Julien Ospitalierul

Din ziua în care mi-am propus să construiesc o fintină nu m-a mai interesat nimic altceva decât locul unde o voi face. Doream să fie cât mai aproape, să pot bea apă oricând, indiferent dacă afară plouă sau e-nțineric și mi-e frică de bolovanii cărării. Grădina pe care o aveam, cu pomi fructiferi, cam neingrijită, era destul de mică. În Octombrie plutea un miros fetid de melci fermentați, pruncle se topeau voluptuos, în plimbările de dimineață, prin rouă, nu ci se puteau sub tălpile mele pudrate. La început m-am gândit să fac nici, dar am renunțat curând. Există pericolul să fiu înfundată de fructe, iar un capic m-ar fi îndepărtat. Astfel că am ajuns la concluzia frumoasă și demnă de mine că cel mai bun lucru ar fi s-o săp chiar în casă. N-are rost să mai enumer avantajele. Și-n plus aerul odăii ar fi fost mereu răcoros, trandafiri, parfumat lacom de răsuflarea fintinii. Bineînțeles trebuia să-mi iau adio de la cumpăna, tavanul fiind prea jos. Dar la urma urmei nu-i mai plăcut să-nvîrte o roată gălbuie, înghesbată din lemn tare și s-auzi scîrțitul dulce al lanțului în propria ta cameră?

Hotărît deci asupra locului, avînd materialele necesare, nu mi-a rămas decît, mîndru și plin de

ambție, să mi-o construiesc singur, cu mîinile mele. Ziua săpam ca un diavol, cu ușa încuiată, iar noaptea, cînd nu riscam să mă vadă nimeni, căram pămîntul c-o roabă. Și-ntr-o sîmbătă seara — fintina avea un ghiz trunic iar apa plîia în adînc nobilă și buclată — m-am îmbrăcat în costumul meu moale și pufos croit dintr-o vechie stofă moștenită, am pus telefonul pe masă, i-am întors manivelele și, emoționat, în ritmul unui vals cu clopotei, am scos prima găleată. Îmi auzeam înima ticăind. Cînd după cînd apa feciorenică și tîndră luncă pe șit ca o consolă divină, primită de la cineva nesfîrșit de blînd, pentru toate mizeriile vieții mele de pînă atunci.

Totuși bucuria aceea deplină și licăritoare nu a durat mult. Căci deodată, tot într-o seară, tocmai cînd ridicam împănășat un paljar de cristal, mi-am dat seama că nu mai pot fi mulțumit. Avea loc, fără îndoială, un proces de alterare, o vesteire a lucrului răcoros, insesizabilă pentru alții, dar nu și pentru mine, amant rafinat și capricios al apei. Găleata și apoi cana sau paharul, oricît de delicate, îi deflorau aroma de miez crud, o deformau fatal, mi-o dăruiau, chiar dacă grațios, ca și cum ar fi fost a lor.

În pribegia ei de la culcușul lichid pînă la gura mea, în calvarul acela interminabil prin atmosfera prea caldă pentru dînsa, simțeam c-o încearcă o tristețe de nesuportat. Și cedînd cu docilitate găleții, știam că durerea de-a-și rupe trupul fragil în bucăți albe și reci e chinul său. Drept care, cavalier nedesmințit, m-am decis să cobor cu însumi în fintină ori de cîte ori îmi va fi sete.

Au trecut astfel două săptămîni. Coboram și urcam c-o sprinteneală uluitoare. Ajuns la apa timidă, tîndu-mă strîns de pietre, mă aplecam și-i sorbeam neliniștit și galant undele subțiri. Uneori stam censuri întregi agățat într-o poziție destul de incomodă, dar ce conta! Fericirea avea acum o cutot altă substanță, necunoscută înainte. Dorința îmi imbujora fața. Eram din ce în ce mai nestăpînit. Pînă cînd o sete cumplită, continuă, năfărea, m-a făcut să cobor definitiv. Și cînd am intrat în apă mi s-a părut că nici nu ead la fund. Și-ntr-adevăr o vreme m-am legănat sfîșietor de lin pe suprafața verzeie și calmă, parcă amintindu-mi de copilărie, parcă respirînd într-un fel gingaș, nemişcat, cum doar plantele știu să respire sau poate ingerii, — o lungă și delicioasă desfacere a mirării în Ether...

Seară cu salamandre

Prea mult lum
rămînă în urma noastră dreptate
de-a coborî lespezi durate de zei

și dincolo de nesupunere ciudată
răzbindătoarea salamandră

umbra năvingelor corăbii
scufundate
umbra năvingelor catarge

desertul scris cu orșită și veghe
via nouă — încă nu se vede.

Salamandre cu nisip

Umbre neștiute-n asfințit
umbre neștiute în nesfîrșit
era nebunia frumoasă
de-o ne ști însingurați

blestemele curgeau amestecat
eu eram un ciine negru
tu erai un ciine negru
și dansu în aer oasele flămînda

prin trecerile de deasupra
prin trecerile din nisipuri
destrămat desertul
opăsa pe umeri

laba grea a unei piramide

Medieval

Fie acest lăncier zgomotos
singur în iarbă regrelelor
umbrelor apei în sus și în jos
palid suris al eșrelor

treceri de păsări în infinit
ample deschideri simfonice
bol verdele nemărginit
ruguri cu limbele — agonice

turnul — mister e supus
legilor aspre-ale forții
mă-nădragăsc de-un nebun
și mă răscumpăr morții

ION NICODIM : TAPISERIE

Jurnalul unui martor ocular

Despre noblețea vulnerabilității

A fost o vreme cînd am trăit și eu obsesia invulnerabilității. Nu vreau să spun că acum am scăpat de acest păcat, erau numai să spun că într-o vreme era o adevărată obsesie. Vroiam să cîștig toate bălățele. Vroiam să domin în orice relație umană. Mă străduiam ca eu să dețin controlul, eu să hotărîsc începutul sau sfîrșitul unei relații. Mi se pare o adevărată nenorocire dacă celălalt hotără sfîrșitul unei relații; atunci din punctul de vedere al celui care nu poate să se desășoare sub zodia invulnerabilității nu mai este de fapt o relație, ci un război surd „care pe care”. Nu mai există bucuria vieții, ci numai bucuria succesului. N-aveam nevoie de-o anume ființă, ci numai de victoria mea asupra ei. Dacă această victorie se confirma de pildă, în telefon, nici nu lineam s-o mai văd. Dar acest fel de relații presupune și un efort cumplit, nevoia de a sta mereu de gardă, de a fi atent la fiecare mișcare, de a urmări cu sufletul la gură „situația ostilăților”. Sîracii invulnerabili, numai ei știu prin cîte trec...

Omul din fața ta devine un dușman care trebuie cucerit, stăpînit și de dragul acestei victorii sîntem dispuși să punem la bătaie chiar și viața noastră, chiar și sentimentele noastre, ingrijorarea noastră, oroarea noastră de vulgaritate, nevoia noastră de afețiune devin, conștient sau inconștient, arme care lovim drept în moalele capului. Explozăm tot ce este mai gingaș într-un om tocmai pentru că victoria noastră să fie mai sigură. Ne alieim și cu adevărul dacă această alianță ne mărește tentația de triumf.

Îmi amintesc că uneori, obsedat de succesul într-o anumite relație, desășuram un adevărat plan de bălățe. Intuim psihologii partenerului, îi observam laturile vulnerabile, și porneam într-o relație care la suprafață se părea poetică, gingașă, ca sentimentul soldatului care pleacă la război. Deși eu îmi luam atîtea măsuri de protecție, atîtea măsuri de siguranță, eram profund indignat dacă descoperam în celălalt o cît de vagă încercare de apărare, calcul sau prudență. Eu îi ceream lui să fie o victimă, un om lipsit de apărare, dacă nu era așa, mi se părea mediocr.

Dacă invulnerabilitatea aduce o altă victorie și morțea. Cu atîtea măsuri de apărare, viața nu mai ajunge pînă la fine. Tu selectezi din viață numai ce-ți convine, extragi acele concluzii care-ți măgulăsc vanitatea. Viața, în complexitatea ei, este barlăd de măsurare de apărare, de zidul pe care, cu atîta mîndrie și pedanterie l-am clădit.

Nu mai oamenii fricoși sînt întotdeauna victorioși în relațiile umane. Ei au fost odată vulnerabili, au avut, zic ei, experiențe triste, și nu mai vor să fie învinși. Ei își chealăsc toată energia ridicînd ziduri și fortificații. „Om invulnerabil” vrea ca toată viața să-i

Dar nu cred că viața poate să fie un câștig de demonstrații, oricît de strălucite... ar fi aceste demonstrații.

Teodor MAZILU

Cîte doi prîn viață...

I-am auzit Doamnei glasul la telefon pentru prima oară în acea dimineață, n-o cunoșteam. Avea glasul ceva foarte lenes, un fel de curgere lentă de silabe și cuvinte. Lăga cuvintele unul de altul și de-abia am reușit să înțeleg ce spune. Mi-a măturat aproape imediat că durerea nu erau nepărat efectul unei singure cauze, nouă nu se părea, poate, că nimic altceva pe lume nu mai putea produce durere. Dar dacă nu înțețeaș pînă seara atunci să-i telefoniz din nou și avea să vadă ea despre ce-i vorba și ce se făcă apoi.

Ziua s-a scurs monoton, orce au trecut una în alta fără legătură. A fost un fel de oră lungă în care eu ședeam nemîșcat pe pat cu mîinile amîndouă sub cap, nemîșcat și neatins de nimeni, de parcă toți s-ar fi temut de o explozie. Ascultam vijiliul surd al capului și din cînd în cînd cite un zgomot interior asemenea unei căruțe zgomot pe pavajul orașului. Ședeam ca un mort, cu fața în sus, imobilă, și fără nici o expresie. Gîndurile alergau alurea ca un bumerang și întorcea mă loveau. Abia atunci urma un fel de trezire și-ia auzeam gemetele ei și mișcările rare și groaice. Începeam uneori să-și schimbam poziția...

Îmi treceau prin cap felurite idei ciudate și fantastice; o noapte cu lună și cu zăpadă, ger de crapă pietrele, și noi alergînd către un adăpost luminat de la salva de îngheț. Cerul întunecat, apoi eu întors și strigîndu-i că-i bătrînă, că-i neputincioasă. Și ea vrînd să-mi demonstreze contrariul face eforturi supraomenești, în cele din urmă se tirăște pe jos. Mă gîndesc deodată cît am jignit-o strigîndu-i bătrînă, acest cuvînt, urit pe care eu nu l-am folosit niciodată. Mă opresc o iau în brațe. Ea plînge și întind mîna și lacrimile se string în mîna după care ca un om beat îmi ud fața cu ele. S-a făcut deodată cald, gerul dispăre ca o ceață, se zărește deasupra adăpostului îndepărtîndu-se...

În clipa următoare mă gîndeam că doar c-o seară înainte fuseserăm amîndoi în oraș, îmi cumpărasem o cămașă albă, o splendoare, oare cîți nasturi o fi avînd cămașa, se zice că cele din stră-nătate au mai mulți decît ale noastre. Sînt tentat să mă ridic și să-i număr...

A urmat al doilea telefon. Se făcuse liniște și se scără. Nimeni nu aprindea lumina, toți păreau obosiți. Durerea nu înțețeaș, erau acum doar mai rar, veneau în tromba cu valurile de apă. Vocea Doamnei era neschimbată și un moment am avut impresia că-i încă dimineață și vorbesc deci prima oară la telefon, aceeași curgere fără grabă a cuvintelor. Telefoanați la Salvare! a zis Doamna, aș fi venit cu acolo, dar dacă durerea vine în tromba cu valurile de apă atunci e clar, trebuie să ne grăbim, telefoanați la Salvare.

Și am telefonat. A telefonat și Doamna. Îmbrăcarea febrilă, plină de confuzie a pus stăpînire pe colțurile casei. Ce să-mi iau, mamă, cu mine, întrebă ea, tu ai mai fost la spital și știu, asta-mi trebuie? dar asta? nu, asta nu cred că-mi trebuie, nici nu-i bine să iau prea multe lucruri cu mine, se zice că nu-i voie să ia... De mine nici nu prea e nevoie. Doamna nici nu mă cunoaște și vă așteaptă jos. Da, dar tu ai vorbit cu ea la telefon, ce contează că nu te cunoașo n-o să fie asta o problemă... Doamne, grăbiți? strigă cineva. afară s-a auzit o mașină, ce curios, aceasta e a treia care ne dă emoție și de obicei cînd se însezează strada devine pustie, trece rar cîte o mașină și asta-i a treia...

E cineva afară care vă așteaptă, răs-pundea mama cuiva, că dacă vine ma-

șina să nu piece, așa-s aștia de la Salvare, vin și pleacă, se grăbesc, uneori nici măcar nu mai întrecă. E cineva afară — asta-i vocea bunicii ca să aștepte Salvarea că strada are două numere la fel și dacă nu găsește pe nimeni o să plece Salvarea.

Lucrurile sînt aruncate profund încoace, de zordine, simți că te apucă groaza. Ei, stați cam îngheșuți, se aude... asta o voce... dar a cui oare? o voce de femeie... Bine dar e o străină, e culmea, intră în casă oricine vrea de pe stradă, de unde pînă unde așa ceva, e de a dreptul scandalos... nu, domnule, e de la Salvare, a venit Salvarea și nici măcar nu s-a auzit. Parcă aștepta cineva afară, unde e? a dispărut fără urmă... Se lasă deodată o tăcere nesferată, derutantă. Ea o doctoria sau sora, bună seara zice, bună seara i se răspunde din trei părți deodată, unde e doamna? în camera cealaltă, sigur în cealaltă cameră, bună seara, doamnă, a! mai o persoană, bună seara, domnule, aveți dureri mari, doamnă? da, am dureri, acum vin mai rar... întinde-ți-vă pe pat,

Nu știu dacă funcționează sirena, nu se aude sau nu aude eu sau nu e necesar, șoseaua e destul de liberă. Priveșc pe geam dar nu zăresc nimic, ba da uite bufetul de lingă farmacie și blocul aceluia unde stau normal țigani. Încă 4 minute, mă uit la ceas, și colim la stînga. Ea stă pe scaunul din față, este înalt, i s-a turtit căciula și-mi vine un sentiment de nesfîrșită milă și duioșie. Își face singură curaj cu căciula turtită, este extraordinară, are aer de veselie tristă, de parcă totul ar fi o glumă amară sau o repetiție pentru un film.

„Sîntem pe Giulești. O cotitură la stînga, mașina domolește, o-stradă înfundată. O altă mișcare la dreapta. Și s-a terminat. Am rămas deodată singur, doar cu căciula ei. Nimeni n-are vreo greutate și îi port căciula în mîna. Se uită oamenii la mine contrariat...”

Telefonați mîine dimineață zice Doamna. Cînd pe la 6 e cel mai bine. Urmează tramvaiul, din nou b-dul Arma-

e acum zi, lumină multă, cine știe ce fac oamenii, probabil ies de la servicii, probabil mor... Hai să-mi înclupic ce fac toți oamenii în această clipă! nu, nu pot... ce bucurii mai de preț am avut eu în viață?... și-o sfîrșeală și unii zic că nu există fericiere... ce bucurii am avut eu în viață... u... niste diplome, ce să fac cu rula, de ce le păstrez, ce bucurii am avut eu în...

— Nu, nu pot să vă spun nimic precis... S-au ivit unele complicații.

E ora 5.30 dimineața. De multă vreme n-am mai fost treaz la această oră. Numai cînd plecam undeva și trebuia să prînd trecul. Orașul e mohorit, aproape mort, oamenii nu reușeș să-i dea viață. Într-o noapte frizeriei și omul care mă tundea e somnoros. Nu se obosește să-mi frece barba îndeajuns și de aceea bărbieritul merge greu. Are ochii roșii.

— Am fost la o nunță, se seuză el... Simbătă... dar a țînut pînă azi noapte... Dar nici dv. nu prea ați dormit, observă cu chef de vorbă. Zîmbesc, nu știu de ce. Cum pot oamenii somnorosi să aibă chef de vorbă este încă inexplicabil pentru mine. Apoi intră în frizerie cineva cu barbă lungă. Iar frizerul fi dă înainte.

— Ce-i trebuia lui să-și lase barbă? ! Nu vede că-i caraghios... Dar vrea să-și dea importanță. Toți, domnule. Vor să-și dea importanță. De ce oare asta?... Am un vecin care-o fost om la locul lui pînă acum vreo doi ani. Nici nu știu dacă-s doi de fapt... Acum l-au făcut responsabil. Nu mai invită pe nimeni la el... Își dă importanță...”

O vreme tace și cască din cînd în cînd cu zgomot.
— Să vă fie de bine!
— Trei lei și două zeci și cinci, șoptește casiera.

A rămas un singur client. Și căldura frizeriei. E luni, clienții sînt rari. Bunica o fi știind ce zi e oare, a îmbătrînit mult în ultima vreme. Afară a început să bureze și-i aproape ora 7.

— Ora 11.
— Nu, încă nu vă pot spune nimic, zice Doamna.

— Dar ce se-nîmplă acolo? întreb disperat. Simt că nervii mă lasă, îmi vine să strig dar încă îmi dau seama că gestul ar fi inutil în fața telefonului.

— Nimic prea grav... Cîteva complicații. Începeți pe la 1.

— Cîteva complicații, repet. Mă erunc în tramvai, tramvaiul alcargă de-a lungul bulvardului Armata Poporului apoi o ia la stînga. Cobor, aștept altul, merge cam trei minute și co-tește și acesta la stînga. Calea Giulești... — Nu-i voie să așteptați aici. Îmi vorbește o soră medicală... Numai pentru internări.

Îi explic. E un caz deosebit, cîteva complicații, și deodată mă opresc și-mi dau seama de zădărnicia cuvintelor. Ce înseamnă pentru ea „complicații”? Nimic, aproape nimic. A tăcut totuși și mă privește de cîteva ori neîmpăcată.

...Acum nu mai pot telefona, nici un telefon în jur, și a trecut deja de ora 1. Sînt concentrat doar asupra scării care urcă la etaj, undeva în necunoscut. O rog de 10 minute pe soră să dea telefon sus și să ce se-nîmplă dar ea e încă ocupată. Peste cîteva minute vorbește totuși.

— Da... sigur că te-am înțeles. Perfect te-am înțeles... Ochiul i se luminează și-i acum foarte frumoasă. Sigur, da, înțeleg... Se luminează și ochii mei și pleoapele tremură... Așa, bun, continuă sora. Zîmbesc apoi. Zîmbesc și eu.

— S-a terminat, domnule! A scăpat cu bine. Se simte bine. A fost greu. Sînt din nou afară. Vreau să plîng și nu pot. Îmi imaginez un dig care a rezistat pînă în ultima clipă în fața furiei apelor. S-a rupt apoi... Scot niste suneto frizerului, străine, hohotoare, care nu-mi aparțin. Seamănă cu scîncetul unui cîine. Izbucesc dintr-o dată și plec și n-am loc, n-am unde. Orașul acesta cît e de mare poartă vina, n-am unde să plîng. A iesit soarele, e o invazie stranie de lumină albă și mă dor ochii. Mă uit la cei din jur. Îmi amintesc vorbele frizerului. Toți își dau importanță domnule, dar absolut toți. De ce oare asta? Așa să fie oamenii?... Adică noaptea am fost la o nunță... Adică sîmbătă de fapt, și nu prea am dormit... Dar nici dumneavoastră nu prea ați dormit...

asa... să vă ascult, da... e clar, mergeți cu noi, mașina e afară... Să mergem, zice, să mergem, domnișoară, fetițe, nu-i mai zice doamnă, da ce zi e azi? în treabă bunica... vai, cum ce zi, 1 martie, mărțișor...

S-au mai împezit lucrurile. Îmi smulg haina de pe umeras, apoi palto nul, pălăria... Cine sînteți? întrebă șoferul... soțul și dînsa o mama. Da, mama? atunci, potfiți, dv. stați în spa-tu pe scaunul acela înalt, dv., la fel pe scaunul celălalt înalt iar dv... N-a mai continuat. Mă așez la întimplare pe canapea, îmi plec ochii și zăresc pantofii descheiați. Doamne, unde-i un șireț, în salvare nu-i și mașina a pornit deja, în oraș de unde să-mi cumperi la ora asta, e trecut de 10. Scot un mic briceag și-l tai pe celălalt în două.

Mașina a ieșit de pe stradă noastră și alcargă pe b-dul Armata Poporului

ta Poporului, blocuri cu țigani, bufetul, blocurile noi. Hai să mînci, zice cineva acasă, nu mînci, nu mi-o fume. Nici lumina n-o mai aprînd, stau pe întineric, pe întineric mă dezbrac, pe întineric mă culc. O sfîrșeală m-a cuprins din cap pînă-n picioare și mă așez din nou în poziția mea favorită, cu mîinile sub cap. Sînt, parcă mort. Înceer să număr, să-mi aduc aminte de ceva. Ce am obținut eu... mai de preț de la viață? care-au fost bucuriile mele cele mai mari? care-au fost bucuriile mele cele mai mici de preț?... Nu găsesc nimic, doar o sfîrșeală lungă și obsesivă mă cutremură din tălpi pînă în ultimul fir de păr.

Ceialți s-au culcat, s-a făcut o tăcere fantastică. Simt că trebuie să dorm și eu, pînă mîine mai sînt încă multe ore, știu eu cît o fi ceasul, poate 12, poate e 1 și a început o nouă zi. În alte țări

MIRANDE : MAMA ȘI COPIL

Dar eu n-am plecat nicăieri, dragul meu, micăeri. Și nici o clipă mina mea nu s-a desprins din stringera minii tale. Și nici nu s-ar fi putut, pentru că sînt cu desăvîrșire lipsită de aripi, pe care nu le dobindești decît cu prețul trecerii tale sub puterea verii și a toamnei, a minunatei toamne cînd, atunci, de fapt, au început să alunece lucrurile lumii, dar altminteri decît trecerea lucrurilor prin fața privitorilor tale. Și apoi, dîncolo de ferestele rotunde, cu însemnele orelor spălate, care se deschideau în plinul umorilor noastre, a venit iarna; așa încît eu nici n-aș fi putut pleca undeva de lingă tine, numai că au curs jurîmprejurul nostru aceste lumini, și au fost reparate, ori poate că nici nu fuseseră cîndva stricate dar nu le vedeam, treceam pe lingă ele fără să le privim pentru că era vară și toamnă, un timp al zilelor calde și neîntrecut de cetoase, ornicile din turmurile acestui oraș. Și dacă cumva mai sîntem iarăși împreună, și poate că totuși mai sîntem dar, oricum, dîncolo de noi, acolo unde se petrece iubirea, au călătorit în jurul nostru soarele și luna și stelele și toate celelalte din care coboară anotimpurile, așa încît minile noastre, doar minile noastre se mai puteau atînge și tot astfel și acum umbrele noastre sînt un cu totul alt adăpost ori nu ne-nîtinim pentru săvîrșirea marelui gest decît sus, în umbre, în cămășile rustice, dar de unde s-o fi știut pentru că, îți mai amintești? în seara dinaintea plecării mele, ce rost ar mai avea să ne gîndim unde am plecat și de ce? vezi bine că este vorba de cu totul altceva, în lunga seară a dragostei noastre, coborîrea de mult cețurile celuilalt tărîm care se petrece în întunecime astfel încît noi, plecați de acasă înspre gară, nu mai lăsam nici o urmă pe ziduri, sau pe apă, așa cum avea să se întîmple mai apoi, sau chiar pe însuși aer. Și printre casele acelea de oraș de sub ape, de cetate veche de sute și sute de ani, cînd locuitorii pămîntului, sub paza Domnului nostru Iisus, mai aveau încă sufletele neîntinate, sau poate că nu aveau de loc suflet și tocmăi de aceea, vîrșite în călătoriile pe care lumea nu le dăruiește decît aratorilor privirii și care sînt păstrate de mesterii în tuburi pentru zugrăvirea peisajelor de dîncolo, acel albastru neîntîlnit pe cer sau pe mare, albastrul florilor, sau poate al frunzelor de alabardă și violetul unor buchete de liliac cum nu s-a făcut în nici un an; și galbenul celor mai neînchipuite pămînturi ale făgăduinței; cu ferestele lor atît de mici cotoate cu griji tocmăi la capul de sus și acoperite cu obloane strimbe și putrezite de carii și cu porțile lor arcuite, deschise în zidărie către un gang lung la capătul cărui se puteau odihni pe băncile de piatră în curtea cu fîntînă sau, mai degrabă, cu cîșmea, împrejmuțată de metereze, printre acele mal multe înalte turnuri ale bisericilor, și primăriei, și al intrării în cetate, și turnurile de pază ale fiecărei bresle, care se ghideau în negură mai mult după ochiul luminos al cerului deschis pe una din fețe dar atît de sus și atît de înalțit încît nicodată n-am putut ști, cu adevărat, orele sau poate că de altă vechime so stricaseră și rugăniseră roțile dinădinate și lanțurile cu inele ciudate săriseră din

vită, sau altele ca un pumn închis și care își desfăceau degetele atunci cînd se răsucea cheia în broască sau, mai ales, lacătele în formă de frunze sau poate de flori de mărgean toale, fie cu învelșuri de email deschind sufletul părpurit al castanelor care stau neclintite la fereastra cea mai înaltă a donjonului, cu lungi marame violete coborînd din virful coifului către dale, și cu privirea așintită spre zăritele Ierusalimului, sau cavalerii cu săbiile ridicate pînă din înalțul cailor albi închizitorile pe care le fereau acele lacăte, sau, iarăși, printre flori albe și mov, moartea cu privirile ei găunoase amenințîndu-l și invitîndu-l la băgare de seamă pe cel

fară să-ți fi putut da seama. Și iarăși lucrurile curg, atunci cînd, trezîndu-te, îți aprini o țigară și ieși la fereastra vagonului, pădurile de săteci, cu sîmți și soldurii înveșmîntate în stria de nuntă lungi și vapoase din fire de beteala-bălii, și, mult dedesubtul meu, pescarii în lotci subțiri alunecînde pe marea cît vezi cu ochii, apoi satele și orașele, satele albe cu acoperșuri de țigla care scilesc printre desigurile de verdeț coborînd pînă la malul riului unde stăteam lungiți la soare cît am fost mai mici și apoi, mai ales, unde am fost împreună cu tine pe o limbă de nisip străin și necălcată de nimeni și am cules, printre mestecenii Branu-

loarea tuturor vîruielilor spălate de timp, printre care copiii murdari și negricioși, înveștii doar într-o cămașă de plînă despicată adine în față, îmi săreau înainte cu palma întinsă iar ceva mai încolo, cu țevi de aramă atîrnînd de cumpăna sprîjînită pe umăr, treceau de pe o parte pe alta a străzii oamenii cu salvari multicolori, cu fesuri jerpelite pe cap, înrîndind negăsitorii mașinile acelea uriașe făcute pe aceste coclauri ale strîmteții dinaintea asediului Vienei, dintr-o civilizație a autostrăzilor cu două șosele, pocnite și cu vopsea lăută, ducînd ceștile cu ceai și cu cafea, printre care treceam. Și cu bună dreptate toată lumea întorcea capul uindînd-se mirai și descumpăniți după mine, după rochia mea ajunsă, prin cine știe ce tainică și neplăcută poveste, în bazar din curăful anume al vreunei-înăi de fetele boierilor moldoveni unde se păstrau acele veșminte ce se cădeau îmbrăcate atunci cînd trebuia să apară pe frescele votive ale mănăstirilor din Bucovina, rochia aceea înaltă de catifea albastră, cusută cu fir de argint de la umerii ușor aplecați către brațe pînă la trena lungă, dîncolo de care se înșirau, cu fețe prea serioase și prea triste pentru vîrsta lor atît de neîngăduitor măsurată, coconii, cu chipurile mai afumate decît ale celorlalți de lumină-urile care ațitea sute de ani au ars mai aproape de palidele lor fețe, rochia aceea care îmi ascundea liniile de-acum scăpate din înfățișarea peștelui, și labele de la un trotuar la altul cupăna cu cești, decît marile mele aripi pe dedesubtul cărora treceau acum, la rîndul lor, și aceste orașe de la celălalt capăt de lume. Și dacă zic asta este pentru că de aici pînă acolo se consumă tot ce poate fi mai depărtat pentru om și chiar dacă nu acolo se sfîrșete pămîntul toate distanțele de acolo pornite spre oricare parte a lumii sînt neînsemnate. Și acoperșurile aurite și sferice ale moscheelor, și strîmtoarele albastre întemeiate pe soare iar eu zburam în rochia mea lungă atîrnînd cu roada de leu, făcîndu-le să răsună, cochiliile mici cît unghia sau, poate, ceva-ceva mai mari, cît simburul de migdală, și ghiocii, și învelșurile de scoică ale unor animale albastre și roșii care iubesc aidoma oamenilor și zboară ca păsările din țările calde, toate acestea cite împodobesc peștele de cînd am trecut și s-a prăvălit în urma mea ultima poartă de fier, cochiliile minuscule, și ghiocii, și celelalte pe care le-am

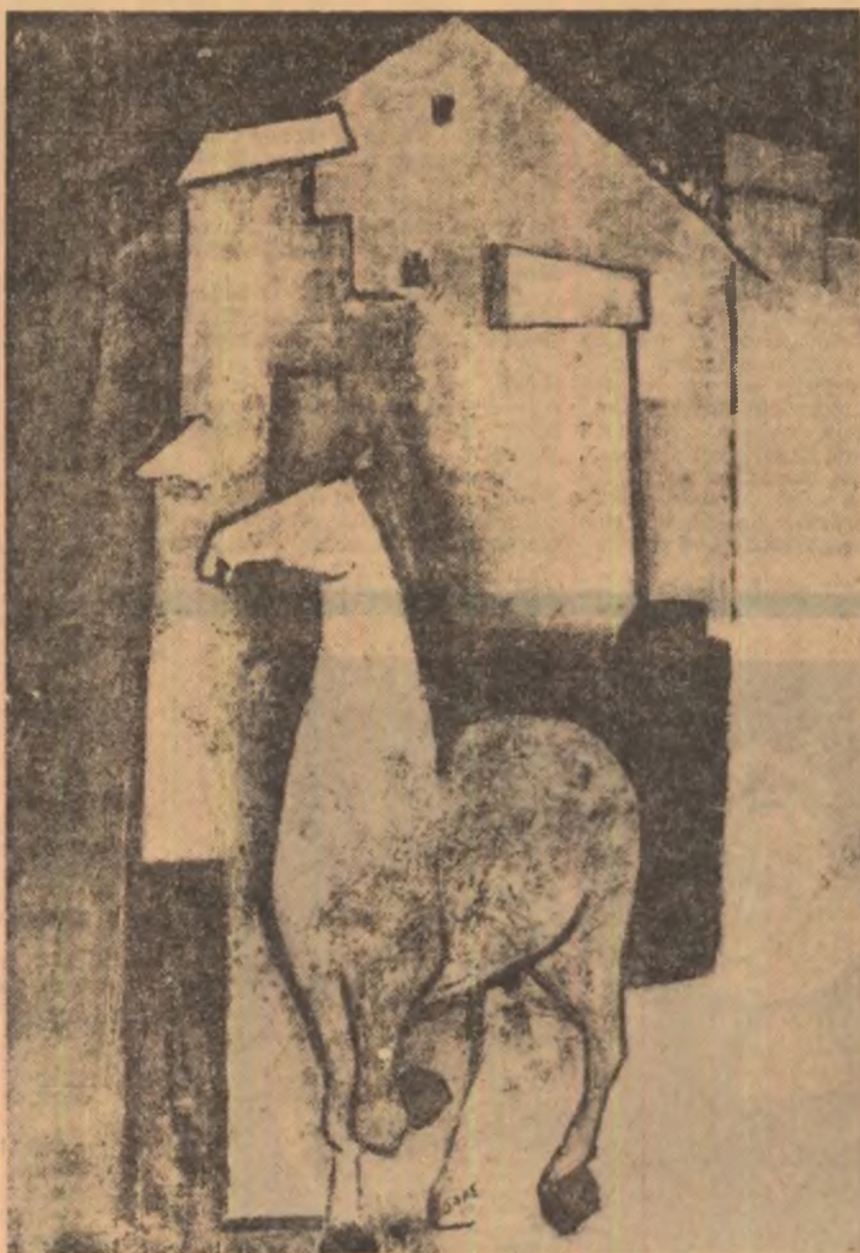
cules de pe nisipul unde nu mai călcăse picior de om și care rămăseseră acolo, printre mestecenii Branului, din vremea de mult săvîrșită cînd pe aici nu trăiau decît peștii, îndrăgindu-se peșterii acestei noi, încăperei nu după modele conchologice ci după întocșurile curcubeului și ale aurului boreale pentru că erau albe cu dungi portocalii iar altele mov, cu desăvîrșire mov și răsfîngeau, cu obșnuința sîdefului, luminile atît de schimbat colorate ale verii și toamnei aceleia minunate și apoi ale iernii care avea să vină ca și a tuturor celorlalte anotimpuri potrivite de mișcările stelelor dintre care atînea încă necunoscută nouă, iar prin scoicile, altele, străbătute turbure nuanțele tapiseriilor. Și toți acești melci vîrșii atîrnați cu fire lungi de mătase de rîmburle aurite ale plafonului dobindiseră, prin cine știe ce minune, limbi fibrate de clopot și de pendulă care îi făceau să răsună, de cite ori, în zborul meu dinspre zidul zugrăvit al naosului, îi atingeam cu trena lungă a rochiei, cu glasuri argintii de ceasuri vechi, îmbrăcate în faianță persană, cărora le-au căzut arătătoarele, și cărora semnele orelor le-au fost spălate de multul unei atît de îndelungate vremi de cînd plecasem de cînd, în seara aceea tîrzie și înveștuită în ceață, mă conduseseră la gară printre porțile de lemn zăvorâte cu cele mai strîmte lacăte de email care închideau, prin toate cite erau desenate acolo cu culoare sau cu tinte bogat înflorate, casele orașului de sub ape, vechi de sute și sute de ani cînd locuitorii pămîntului, sub paza Domnului nostru Iisus, mai aveau încă sufletele neîntinate, sau poate că nu aveau de loc suflet și tocmăi de aceea, pentru că sînt convins că de-abia mai tîrziu, după ce mă urcasem în tren și lucrurile lumii începuseră să alunece sub puterea unui soare aplecat spre iarnă, de-abia atunci degetele mele lungi, cu solzi albaștri, s-au preschimbă în labe de leu. Și de-abia atunci au pornit din umerii mei aripile de grifon iar înainte, în seara aceea lungă a dragostei noastre, mai eram încă locuitorii unui tînut din adîncuri unde casele se împreunau cu capcana pe cînd acum, printre străduțele care coboară către marea albastră cu inelele levantine, care alunecă pe sub mine către mare străbătute de oamenii cu țevi mari de aramă pe care se leagăna cu desăvîrșită știință așteptă încît să nu se verse cituși de puțin ceștile cu ceai și cu cafea, acum în jurul meu se leagăna clopotele de scoică ale înutului aceluia de nisip unde nu mai călcăse muritor și unde, printre mestecenii Branului, rămăseseră, încă din vremea peștilor, presărate pretutindeni acolo ceasurile de sîdef, mărunte cît unghia, sau poate ceva-ceva mai mari, cît simburile de migdală, sau cît ghiocul, pe care le-am cules atunci cînd te-ai aștepta mai puțin, atunci cînd ne rostogoleam înșetați de dragoste, sătîni de dragoste pe nisipurile de unde nu mai aveau scăpare pentru că, de cum pășisem acolo, de cum trecusem către mare prin arcadele zidului bizantin care deschideau o nouă încăpere, singura care ne mai era îngăduită, deîndată au căzut în urma noastră grîlajele de fier în-cuiate cu un cifru a cărui deslegare stătea ascunsă în focare dintre scoicile și ghiocii, și melcii strălucitori răspîndiți în jurul meu care zvoneau ca niște ornice la atingerea trenului cusute cu fir bogat de argint a rochiei mele cu care socotisem că trebuie să mă înfățișez în toate frescele votive ale bisericilor bucovinene. Și, ascunse în măruntaiele lor viscoase, mașinările nu se mai învîrteau decît anevoie și într-o desăvîrșită taină astfel încît, doar atunci cînd, alunecînd iarăși pe sub mine samedenie de orașe pe care de-abia le mai vedeam într-atît erau de prăvălitate în adîncurile pămîntului, și cîmpii verzi sau galbene, sau, mai către toamnă, atunci cînd foile de popoși foșnesc ca laftaua, roșii și munți pe care-i vîd de la fereastra mea printre crengile de pin, ca o pată întunecoasă cu izbucniri albe cînd se deschid uneori norii aducători de zăpadă, am ajuns acolo unde zvonele meșterilor veniseră anume, știind că voi ajunge, că nu se poate să nu ajung acolo, să-și rînduască pe scările de piatră uneltele nemăintîlnite cu care au spălat coclele mașinărilor și au îndreptat zîmii. Și au ridicat greutatea pentru tot restul vieții mele așa încît am pătruns într-o nouă odă unde, de-a lungul zidurilor, pe mobilele grele de lemn lucrat în formă de cavaleri burgunzi plecați la vînatore de cerbi după care se vor întoarce să asculte la căldura marilor vetre cîntecul truverilor despre orașele miraculoase ale Levantului, pe toate aceste mobile potrivite de-a stînga și de-a dreapta zborului meu, ori pe polite cu tîlcuială așezate pentru ca peștii să fie minunat acoperiți, curgeau stăruitor ornice vechi, cu cadrul de email, cu cifre însemnate prin cite o poveste, cu arătătoarele incilte desenate ca motivele de pe faianța unde zvonele cochiliile culesse atunci, cu mecanismele deschise către noi, îmbrășiți pe patul acoperit cu mugurii și stelele sau, din contră, ascunse în cutii de argint încuștate cu florile roșii de mal sau cu minunatele buchete albastre de alabardă cu care m-am întîmpinat la gară ca și cum eu m-aș fi întors cînd, acum, treceam printre turnuri cu ornice demult, nicodată, ieșeau apostolii să-ți spună că toate cite tîm de tine, tu înșă, toate acestea au o jumătate iar oamenii de fier ridică iarăși cu mișcări sacadate ciocanul și izbesc în marile clopote de aramă, s-au ridicat întunericul și ceața așa încît pot vedea limpede cutiile de argint sau de lemn sau de faianță care îmbracă ceasurile atîrnate de pereții camerii acesteia unde îmi este dat să plutesc acum cînd dedesubtul meu se deslușesc casele orașului cu zidurile vîrșite în curile pe care lumea nu le dăruiește decît aratorilor privirii și care sînt păstrate de mesterii în tuburi pentru zugrăvirea peisajelor de dîncolo și rele mai multe turnuri ale bisericilor, al primăriei, al intrării în oraș ca și turnurile de pază ale breslelor, fiecare dintre ele adăpostind un ceas care ar fi vrut să fie cel mai frumos din toate știutele orologii așa încît cadranele fuseseră lucrate în email și însemnate orele cu povești despre vînatorii împărătești și acele păreau niște scriituri de veche carte musulmană iar la mijlocul zilei ieșeau apostolii să-ți amintească, ție dar și tuturora, că toate ale tale au o jumătate; iar altele aveau, în fine, cutii de sticlă prinse în rame de metal așa încît vedeai zvicnind în-lăuntrul lor melcii și carnea alba a scoicilor. La lumina care se răspîndea acum darnic în încăperea prin ochiurile mari deschise ale ornicelor spre care aveai să te îndrepti ca spărgînd geamul, să ieși odată și odată din capcană, din capcana care te purta meru dintr-o încăpere într-o alta coborînd meru în urma ta uși grele de fier, deși acum nu mai puteai să te îndoiști de larma care bîntuie dîncolo de ferestă, iarna cu munții înzăpezii pe care îi vedeai prin deschizăturile orelor. Și toată încăperea cu ceasuri era umbra unui alt animal, dar tu știi că nu poate fi decît numai și numai umbra ta așa încît nu mai puteai avea ghiare și aripi de grifon, nu, ceasurile și mobilele acelea grele din

VIRGIL TĂNASE

rata sălbatică

ce ar fi cutezat să se apropie de belciug, fie desenate cu ținte meșteșugit înflorate, sau cu plăcuțe fine de oțel punctate cu lovituri ascuțite, sau, în fine, samedenie și samedenie de lacăte, care de care mai ciudate și mai bogat împodobite, s-au închis dintr-odată în urma mea și eu sorbînd s-au tras toate zăvoarele. Și numai undeva, într-o cu totul altă parte și atît de departe încît nici n-o putem întrezări dar îmi venea de acolo o răsuflare rece care să-mi spună încotro, s-a auzit ridicîndu-se grîlajul de fier al unei țeseri care, însă, aveam să-mi dau seama mai pe urmă, și de aceea zic că, de fapt, totul nu este decît o capcană în care, totuși, n-ai cum să nu căzi, departe de a fi o țesere nu era decît o țesere. Și zburam mai departe, fără să-mi aud măcar foșnetul aripilor, și doar din cînd în cînd zgîrîiam cu unghiile mele de peste sticla ornicelor crezînd că voi putea da deoparte poizăta de ceață care le acoperia cadranele dar poate că, de fapt, nu erau ceasuri ci numai ferestele rotunde ale cămării aceleia pe unde treceam atunci, anume făcute ca lumina de afară să nu pătrundă decît astfel de învaluit încît să nu poți nicodată citi orele ca să nu știi încă de mișcările aștrilor de la care ne vin toate cite pot fi socotite anotimpuri și care călătoresc împrejurul nostru. Și să mai crezi

lul, cochiliile minuscule pe care le vîd, pe care le regăsesem de cite ori ajung iarăși în preajma brațelor tale rotunde și a patului tău presărat cu mugurii de alabardă și de mărgean, într-un vas de faianță veche desenate subțire și întortochiat cu linii verzi și albastre ca scriiturile moscheelor care, întemeiate pe soare, m-au întîmpinat de departe. Și la intrarea în oraș treceai mai întîi pe sub un zid rămas din vremea împărățiilor bizantine, dîncolo de poarta cărui tu se deschidea într-adevăr marea, iar de acolo urma străduțele strîmte, cu case prăvălitate deasupra tectorului, albe de lumină, altminteri de cu-

H. A. GADE : CASA CU CAL

NICOLAE NASTA

Aștept

Aștept de ani și ani, o clipă, o amforă ca apa, străvezie, cu solduri luminoase, selenore spre care strălucirea să mă-mbie și alergînd din depărtări imunde și scuturînd din suflet, tină, să vin și să ridic pe umeri, clipa și-n cupa mea, să clipocesc lumină. Va fi înția oșchie de timp, cînd vis mocnii va izbucni în floare ca un incendiu viu, cartaginez, ca o Sodamă-n noapți, strălucitoare, va fi înția oșchie de timp.

Ecou istoric

In cea dintii celate de scaun și de vis, Ascult un orologiu cum spintecă tăcerea Și parcă-n noaptea-adină, o pasăre-a trecut Și a lovit cu zboru-i, un clopot urias, Același clopot care grînd, fusese scut Strămoșilor ce vrednici descălcat-au țara. Ecouri fug spre lezăr, din stîncă-n stîncă și, Un păcurar cu părul de mult, argint de lună, Trezit din somn, spre strungă se-ndreaptă spre-a privi, Același turmă care din depărtate veacuri De Sfîntul Constantin, cu plaiul se-mpreună, ...Același om cu părul de-argint își cîntă daina Și-aceiași orologiu vaeodal răsună.

lăcașurile lor așa încît apostolii nu mai ieșeau la amiază să vestească mijlocul timpului, al unui timp, a orice ar putea să aibă un mijloc. Și oamenii de fier nu mai băteau cu ciocanele lor, pe care le ridicau cu mișcări sacadate, în gongurile de aramă și doar apoi, după plecarea mea, au venit spectrele vechilor meșteri care, știind că ma voi întoarce, dacă pot să spun așa, și-au rînduit pe scările de piatră uneltele și luîndu-le apoi una cite una, după știință, au șters cocleala mașinărilor, și au îndreptat zîmii, și au ridicat greutatea pentru încă o sută sau două sau trei sute de ani, la urma urmei asta are mai puțină importanță dacă, oricum, lanțurile au pornit iarăși să tragă orele și lucrurile, dușe de mișcările soarelui către iarnă, s-au dezlegat, semn că aici nimic nu ascultă de legile firii și că este vorba de cu totul altceva așa încît ce rost, ce rost ar mai avea să mă întreb unde am plecat și de ce? Și au început să curgă dinții încet, încet, apoi mai repede, apele cu trestii lungi rămase după de Dunărea s-a întors iarăși în matca ei, ierburile acelea groase cît degetul și mai înalte decît noi, întirziate, desigur, acolo, din timpul peștilor, sau poate că toate acestea se întîmplă pe niște alte continente nedescoperite încă, tulpilele acelea pe care le mai păstrăm acasă în vase mari de lut, puse la îndemînă ca să scoți din cînd în cînd cite una pe care o las în fața ușii tale spre a-ți întoarce, de la înșelătoarele mele plecări, fața înspre zilele cînd intram plin la genunchi în noroiul bălții încercînd să ajungem la pădurea de sălci cu trunchiurile îmbrăcate, pe măsură ce au scăzut apele, în veșminte lungi de țesături uscate pe sîmți și soldurile rusalelor acolo ascunse. Și apoi treceau pescarii cu bărbi mari, albe sau blonde, cu fire groase de atî în jurul gîtului ca să p sau iconițele cu Sfîntul George, și care povesteau în serile plumburii ale necărilor vrenunla dintre ei despre învierile acelor sălci învalute în stria de nuntă. Și, mai apoi, mai ridicasem într-atît încît nu mai desluseam înfățișările oamenilor, și prin fața ferestii trenului cu care plecasem, firește, înainte de a fi mijit zorii așa încît treabise să pornim spre gară prin aceeași întunecime, cînd ornicile nu arată orele, și casele vin colorate de-abia se ghicesc în jurul nostru cu obloanele mincate de carii ale ferestilor lor atît de mic larg deschise spre a înfățișa privirii medievalele vitralii care, de-o parte și de alta, îmi înconjurau plutirea pentru că acum toate se dezghețaseră și aluneceau pe sub mine. Și eu pluteam dintr-odată în plin văzduh, printre ornicile oarbe care acopereau pereții, căzusem, nu-ncăpea îndoielii, dîncolo de poarta de lemn putrezită a încăperei dîncolo de usă, îmbrăcată pe partea castălăită în fier, cu încuitorii înspălmîntătoare întărite de lacăte uriașe în formă de ochi vechi de pleoapă de oțel, sau în formă de floare otră-

că poți pleca de oriunde, sau nu te stramătuți încă, spre a te împotrivi firii, în umbră, în umbra ta care îți îngăduie să iubești altfel decît strămoșii tăi peștii, în umbra ta care alunecă pe lingă tine ușor, cu un zvon surd de mecanisme ruginite, și cu roțile știrbe și odată cu zorii, ridicîndu-te dintre casele acelea vechi și atît de ciudat vopsite ale strămoșilor tăi peștii, ai ajuns în pragul unei alte încăperi fără să știi dacă în zborul tău ai mai trecut pe sub asemenea arcade care despart locurile și dacă ai fost de la început doar acolo de unde vei trece acum, dîncolo sau nu, că vei mai fi trecut pe sub alte multe

MIRCEA MICU

Fantezie cu suris

Cum sarpele poteci rîvnind și-un uger cu floarea lui sălbatec sub limbă, ademenit de presiunii eu nu cer decît ecou nopți în care-și schimbă sub baia lunii rece, de pe spată, cămășile cu zale argintate. Mai rămînînd în amorteii de singe buimac sub trandafirul ce-l veghează răsufliă lin din cercuri și se stringe înșurubat în iarbă ca o roză. Ce-aș mai rivni?... Puteri de clarofid în care stau zidite lumi de ghiară, un cub pustiu și căplușit cu milă?... În devastata-mi, de neziud, față surisul blind al mamei se răsfață

Fantezie cu urși

De vă va spune iarna că mă tem cum de furia vîntului un ghem, de vă va spune vîntul că mă-ncearcă cum pe falazuri de mercur o barcă, nu credeți iarna-ierilor-nebuna care-o plecat și nu s-a-ntors nici una. Sînt ca un zid uitat de mănăstire un semn diform pe-o filă de psaltire și-ncorporat în taina celor duși mă tem de urși, mă foarte tem de urși

Fantezie pe cîmp

Mureau porumbi sălbateci, se rastăiau culori pe cîmpul unde noaptea stafia se-mperechează. În aerul ca miera se-palmoleau cocori, era o devastare în trandafiri și-n nori ca strigătul de moarte înșurubat în roză. Și eram gol și timpul mi se lăpsea în porii și-am înțeles ce simplu și tandru poți să mori

DUMITRU TITUS POPA

Faustică

Nici nu mai vin nici nu mai plec Rămîn părărea eșuată De estuarul unui vis De alătădă Sub aripi ochiul mi-l așez În așteptări multicolore Strivind distanța unui pas Și limpezimea unei ore Un ghem rotund mai pîlpîind Pe creanga celor trei probleme Nerezolvate nici de zei Nici de sisteme Și dac-aș ști să mai citesc În cărțile cu file albe M-aș volatiliza-n parfum De crini și nalbe Să ard frumos în rafturi lungi Printre cetății de neputință Și înțelept cu părul alb Ca o cîntă Mai dialectic și mai pur Decît alcoolul Să dau iluziilor contur Și certitudinii obolul Și să-mi închipui că din nou Incepe jocul Riscînd la masa dintre sorți Iubirea banii și norocul

TEODOR ANASTASIU

M-a sărutat

M-a sărutat o viperă Și ochii ei s-au îmbunat, Cu soarele-n mortie, Și mi-a rînit privirea. O viperă mi-a lins rana Și s-a luminat de ziua-n simțire. Sărutul de viperă-a noapții Se sfîșia în nimbul visului meu.

Vis rotund

Aveam soare în gînd Și vijelie adîncă aveam, Din rădăcină mi-a mai rămas ceasul — Vis rotund — Ce-mi măsoară pasul Acum în vîrsta luminii; Să rupă vitraliile slobod, Vrînd să-mi înlanțuiască liniștea vîrile Cucerită cu truda iubirii

NICOLAE PASCU

Sărbătoare

Amiaza-i coaptă și fecundă și plină de celestele ambrozii e orn binecuvîntată legați ții cîinii și chemați rapozzii! Pîini calde soldurii aburesc ispite și sîinii ploști, mustesc chemări frămîntă coapsele-nire maluri azime de cuminăcări. Și patimi lavă curg în vine și seacă gîndul vinul curge girîl și cade legenda războiului în zvicnetul de tină războiului.

Riul

— lui Liviu — Viking, pe riu strivit de maluri roze-albe cu pulă de piersice pudrate în, vislesc contra-curent energie înșpre izvorul de tîmăduiri să mă inec în ochiul morților vîrile curgînd apoi secet în jos într-o alunecare vidă zămisliitoare de urcșuri noi.

(Continuare în pag 5)

cu aurul în site

HORIA
BĂLAȘOIU

Desen de ION IANCU

Imi amintesc foarte bine. Era patru după amiază. Foarte cald. Stăteam toți trei la masă sub nuc. Tata asculta. Frate-meu făcea imbuinat. Știu că dacă nu și-ar fi ținut picioarele bine înfipite între rezemătoarea de jos a scaunului și marginea de jos a mesei ar fi tremurat tot de nervi. Oricum el e mai mare și trebuie să se descurse singur cu tata. Mama mă apăra numai pe mine. Așa că m-am răzumat pe Pit fără să mint prea tare. După ce am povestit tata mi-a spus că știe ce mult țin la locul nostru de baie, dar că e prea departe de noi ca să mă lase singură iar de astăzi înainte nu mai am voie să merg la giră decât cu el. Apoi mi-a amintit ca și altă dată că are să-i spună ceva lui Pit și tot cu și altă dată am stat la ferostri camera mea încordată să înțeleg după buze ce spun. Țin minte că la un moment dat Pit a bătut tare cu pumnul în masă. Se făcuse foarte alb. Am înghețat. Totuși făcut nu și-a ieșit din fire. S-a ridicat și l-a făcut semn să-l urmez. Tata a luat o servietă și au plecat cu bicicletele.

Fiindcă au luat-o spre stăvilari am înțeles unde se duc. Am încălecat din fugă și am pedalat repede pe partea cealaltă a digului, de unde venise atunci Cătășul. Așa că eu și nu mă vadă. De unde mă ascusesem am văzut cum tata l-a arătat lui Pit înțelegând grămada de bolovani de lângă apă și apoi plaja de nisip a golfulețului de pe malul vecin. Pe urmă tata a scos din servietă o cutie și o pensulă și a însemnat un timp bolovanii. Apoi fără să se mai întoarcă spre Pit și-a pus totul în geantă și a plecat. Pit a mai rămas puțin după el.

Trecind pe la mult rîvnitul loc de baie am văzut mulți din bolovanii de deasupra grămezii însemnați cu două dungi roșii în formă de x. Pe drum spre casă îmi părea rău de cearta dintre Pit și tata. Imi aminteam cum a dat cu pumnul în masă, cum tata nu l-a pleznit și apoi semnele acelea roșii despre care ar fi trebuit să știe numai el doi. De fapt ele însemnau pentru mine că nu mai aveam ce căuta un timp la giră.

Seara cînd Pit era plecat de-acasă l-am scos de sub noptieră carnetul în care scria lucruri pe care nu le povestea nimănui. Ultimul paragraf era: „Tata mi-a spus că nu știe dacă sînt las sau mincinos. Poimine dimineață toate pietrele din locul nostru de baie vor fi pe plaja golfului cu nisip. Pietrele însemnate vor fi așezate deasupra la fel”. Jos pe pagină mai scria: „Eu cred că mincinos = las”. Ce e drept rîndul asta m-a cam scos din sărite dar am tăcut chitic.

A doua zi Pit s-a sculat destul de devreme. A mîncat ceva, și-a luat la el puțină friptură cu pine și apă și a plecat fără bicicletă. Asta însemna că o să stea toată ziua. După un timp m-am furisat și eu de-acasă. Cînd am ajuns o parte din bolovanii se odihneau deja pe plaja golfului. De unde stăteam ascunsă îl vedeam pe Pit cum lua fiecare bolovan și îl trecea giră înot, așezîndu-l pe plaja de dincolo. La început totul mă amuza dar apoi am început să simt că jocul să-mi mă obosese. Și Pit nu făcea nici o pauză. În schimb cursele lui deveneau din ce în ce mai lente. Și soarele mă bătea în cap foarte tare. Simțeam că am să înnebunesc acolo ascunsă după coama digului în praf fierbinte. Și Pit cădea de în ce în ce mai greu bolovanii. Pe cei însemnați îi ferea. Se lovide la degetele de la mîna și la un deget de la piciorul drept. Acum pînă se pierdea în apă, schiopăta și singera. Îi era din ce în ce mai cald. Și un pavaj de bolovani bolnavi însemnați cu roșu îmi biciuiau privirea. La un bolovan mai greu Pit nu s-a mai putut ține deasupra apei și un timp am crezut că am să ies de după dig să sîr să-l caut. A apărut cu apa la giră la cîțiva metri mai încolo. De atunci toți bolovanii îi căra cît putea pe deasupra cît nu pe dedesubt. Avea plămîni buli. La bolovanii următori a făcut o pauză pe malul cealalt. Se căuta la sîm. Probabil căuta necii cu care să înțepă un cițel. După încă doi bolovani Pit a făcut prima pauză adevărată, în care a mîncat în silă friptura fără pine și a băut toată apa. Și mie mi se făcuse foarte foame și sete dar nu aveam cum să-i cer. Așa fi vrut să merg acasă să o liniștesc pe mama pe care o bănuiam agitată deja. Dar nu puteam. Ochi mei mai aveau de cărat o grămadă de bolovani.

După masă Pit s-a apucat imediat de lucru. La vreun sfert de ceas după asta a vormit tot ce mîncase. Atunci era să ies de după dig pentru a doua oară. Mi-am amintit însă în mod cu totul ciudat de ultima frază din carnetul lui Pit: „Eu cred...”. De căldură și de sete vedeam totul ca prin ceață. Și mă gîndeam că de fapt nu se știe dacă Pit aflînd că citește în caiet n-a scris asta pentru mine. Ba atunci cred că am fost sigură fiindcă am mai stat puțin cînd Pit termină de vomitat și-a apropiat din nou la lucru. Sîndător la toate suferințele mele de dincolo de dig. Cred că pînă bolovanul ăla a ajuns dincolo a trecut o vechnicie. Apoi Pit și bolovanii au început să fugă iute de pe un mal pe altul, unii după alții, unii într-alții. Și semnele au început să fugă după mine, așa că am rupt-o la fugă spre casă.

În ziua aceea tata a întîrziat la masă. Lipsa mea nu a fost observată. La masă mama a întrebă de Pit. Tata a spus că l-a dat el voie. Tata era frîmținat. A tipat la mine că nu mănînc și beac încontinuu apă. Apoi a văzut că tot nu mănînc și m-a lăsat în pace. După masă, la un sfert de ceas m-am ascuns în W.C., mi-am băgat degetele pe giră și am încercat să vomit. Nu am prea avut ce dar am reușit.

Pit s-a întors după vreo două ore. S-a închis în cabinet la tata. Cînd a ieșit schiopăta nițel și avea platură ca la toate degetele. Am văzut, deși le-ai ascuns repede în buzunare. Nu părea obosit și m-a întrebă de ce arăt așa rău. Asta m-a enervat groznic și mai ales m-a făcut să regret toată ziua pierdută pentru un îngimfat. Pe urmă am în-

put să cred că m-am păcălit și că de fapt Pit nu era băiatul care căra bolovanii la giră. Am plecat la giră. Cînd am trecut pe lângă stăvilarii cițiva oameni umblau la mîniele. Unul spunea că pentru pescutul de mîine trebuie lăsată giră să se scurgă bine-n baltă, pentru că numai la apă mică se prinde bine peștele. La locul nostru de baie deși se întunecase se vedea încă clar pe malul cealalt semnele roșii de pe pietrele lui Pit.

Ajunsa acasă m-am lăudat că miine giră va fi destul de mică ca să pot trece și eu pe malul cealalt. Mama nu m-a băgat în seamă, în schimb Pit a dispărut de-acasă ca prin minune. Cum eu știu totdeauna unde pot fi găsiți cei din casă în mai puțin de un sfert de ceas eram ascunsă după schela stăvilarului.

H. A. GADE : OM CU PIPA

lui. Pit nu știu de ce a apărut mai tîrziu. A scuiat în apă și a urmărit cum pata albă dispărea iute spre gura stăvilarului ascunsă între două blocuri zgrunțuroase de beton. Pit a sărit în apă și a măsurat adîncimea. Cu înțeles în apă cu mîna întinsă și se vedea jumătate de palmă. Am înțeles că apa scăzuse mult. Pit s-a cocoșat pe schela lângă mîniele chiar deasupra mea. Mi-era foarte frică să nu mă observe. Am lăpt urechea de stîlp și am auzit cum încearcă să mute ceva. Scuipea des în apă și se uita cu atenție. Tăcere. Numai țîntări începuseră zgornțotose colindul lor de noapte. Respira cu sughițuri. Știam că plînge și mi-era și mai frică să nu încep și eu și să nu mă găsească. Cînd s-a coborît de pe schela a căzut. S-a întors înapoi să injure cum făcea cînd se lovea dar nu am auzit nimic. Eram foarte aproape și am văzut cum buzele i se mișcau încet. Apoi gura i s-a strîns și a plecat.

Am coborît și eu pe unul din blocurile de beton ale stăvilarului. Gura stăvilarului făcea un zgomot lin ca un glas de descîntec. Deodată mi s-a părut că văd gura stăvilarului plină cu bolovani cu semne roșii. M-am înfricoșat că l-ar putea veni în minte să astupe stăvilarul și am simțit că tremur cînd m-am surprins sopțind : doamne, dar Pit e în stare de orice.

La masa de seară toți au fost veseli și începusem din nou să cred că am avut un cosmar peste zi. După culcare însă, în pat, mi-am amintit de întregă zi și mai mult decât aș fi vrut. Nu puteam deloc să adorm. După vreun ceas pe sub fereastră a scrișit un lanț de biciclete. Am ieșit iute afară să-l opresc dar nu l-am mai găsit. L-am căutat cu bicicleta la stăvilari. Nu era. Am gonit pe lângă mal spre locul nostru de baie. Pe drum am observat ce mult scăzuse apa. Giră se scurgea încă, mîngîind virful de rădăcini de sălcii pe care leri nici nu le bănuiau.

Tot pe drum am înțeles și ce voia Pit. Pit nu voia ca tata să creadă că a trecut bolovanii prin giră secată. Am înțeles că de încăpătînit e Pit și înima a început să-mi bătă foarte tare, așa că m-am dat jos de pe bicicletă. Cred că atunci îl iubeam pe Pit mai mult ca pe orice.

La giră m-am furisat pe lângă malul părsit de apă și m-am apropiat la cîțiva metri de locul nostru.

Giră curgea din ce în ce mai domol. Luna lăuna obositor prin contrast o rădăcină de apă din locul nostru de baie, de-a latul girlei, pînă spre dreapta golfului care rămînea în capcana, nu sînt decît umbra mea la lumina alunecării lunii, și toate ornicile din turnuiri au primit îngrijirile vechilor meșteri pentru că înfășurarea mea este alta și zbor cu girul intens. Intins înainte, cu bătăi desperate de aripi pentru că dincolo de ferestile rotunde cu orele spălate de ceturile care coboară aici seara, domnește iarna și știu bine că nu se află scăpare, că pînă la giră fastuoasele galerii ale castelului se vor termina sus, într-o sală mai strîmtă decît celelalte, unde, odată pătrunsă, se vor prăvăli în urma mea cele mai înfricoșătoare din toate porțile care au căzut pînă acum și nu se va mai deschide, în turnul în care voi fi ajuns atunci, decît o fereastră rotundă, veghiată de cei doisprezece apostoli, și voi ieși în plina iarnă de dincolo.

Intinerie. Pit începuse să treacă bolovanii la loc. Acum la mijlocul girlei apa îi venea pînă la piept, dar cursele erau la fel de rare ca ultimele de după amiază. În schimb erau încăpătînit de egale. De pe maluri iarba făcea umezindu-se. Din giră acum istovită, săreau speriați de pașii lui Pit, pești albi. De peste tot venea un zumzet obositor de țîntări. Se lipeau de mine și îi striveam dar mă umplusem pe brațe și pe giră de sînge și de bășici. Spre sfîrșit, cursele lui Pit s-au mai rărit. Deși mergea la fel de repede nu mai mergea drept, ori el prea grabil, știu crezută că ferea un drum strict pe fundul girlei de picioarele lui, dar mersul lui în zig-zag mă contrazicea. Am țîșe. Cînd ajungeam pe malul meu îi auzeam respirația egală încăpătînită ca a unui alergător de cursă lungă. La ultimul bolovan a întîrziat cotrobăind dincolo multă vreme. Apoi întors pe mal a scos din geanta bicicletei ceva care imediat mi-am dat seama că e o lanternă. Am rămas uluită. Știam că țîntarii vin și mai mulți la lumină și îl văzusem deja plesnindu-se cu furie de multe ori. Ce a urmat mi-a adus aminte din nou de rîndurile din caietul lui Pit. L-am văzut cu lanternă în mîna și cu cealaltă potrivind deasupra bolovanii însemnați. Platurile de la degete i se desfăcuseră și avea mîniele foarte roșii. Avea și o rană la genuchii. De cînd căzuse la stăvilari. Din cînd în cînd lăsa lanternă jos și se apăra de norul de țîntari. Cînd a terminat s-a sălătat de țîntari și de sînge, a înca că pe bicicletă și a încercat să plece. A mers cîțiva metri tot în zigzag. Apoi a descălecat și a plecat pe lângă bicicletă.

După el, deși țîntarii mă înnebuniseră m-am dus la pietrele lui Pit și pentru că îl iubeam nebușeste, am schimbat două din pietrele însemnate cu alte două de la fund. Deși îl iubeam și pe tata l-am uitat. Și de fapt aici n-am fost decît noi.

A doua zi, tata ne-a trezit spunînd că-i tîrziu și că azi mergem la giră cu el. Ori noi eram prea frîmți, ori el prea grabil, știu însă că ne-a scos afară aproape mîniele. Cînd noi ne-am desmorțit la soare, tata a cotrobăit prin casă și a ieșit cu o plasă în care era pătura de plajă. Am ajuns repede la locul nostru de plajă unde nimic nu se schimbase, iar eu prudentă m-am mirat de semnele roșii de pe pietre. Ne-am dezbrăcat pentru plajă. Pit arăta foarte rău. Avea tot corpul plin de umflături de țîntari și de coji rupte prin soare, pe care sîngele de-abia se închegase. În jurul ochilor, ciupiturile erau dominate de doi cearcăni de un albastru închis. Ce se prelungeau în jos ca niște ochelari de soare. Tata nu s-a mirat însă de nimic. A făcut plajă uitîndu-se liniștit la giră secată și la plaja scormonită a golfului de dincolo. Apoi am făcut toți baie. Cînd să ieșim, tata s-a făcut că dă cu ochii de bolovanii de lângă locul nostru. S-a dus lângă el, a numărat pietrele însemnate și l-a întrebă pe Pit dacă nu cumva umblase el la bolovani. Pit cere tremura îngrozitor de frig și de oboseală, a clăntănit din dinți și a dat din cap că nu. Atunci tata mi-a atras atenția, că lui Pit îi e frig și mi-a spus să-i dau din plasa lui un cearecef să se steargă. M-am mirat și am adus ceareceful absentă. Cînd l-am desfăcut să-l dau am văzut că obrajii lui Pit care nu fuseseră niciodată decît galbeni sau albi, se înroșeseră. Cînd m-am uitat la ceareceful din mîna, am înțeles că era cel din patul lui Pit.

Asta după monograma brodată pe colț. Nu. Ceareceful era pătat cu sînge, urme de degete zdrelite și într-un colț, urme de unsoare, păstrînd desenul unui lanț de biciclete. Tata a scos atunci de dedesubt cele două pietre însemnate de el și a fost rîndul meu să roșesc. Apoi l-a spus lui Pit că nu e laș, dar e mincinos și eu mi-am amintit ce scrisese Pit pe partea de jos a paginii. Dar nici de data asta n-am putut să-l contrazic. Pit nu se lasă contrazis, pentru că e prea încăpătînit. Eu nu sint așa de încăpătînită. Singura mea încăpătînire, a fost că după ce el au plecat, eu am ascuns din nou tot numai două pietre. Nu voiam să-l cred pe tata. Deși el mă crezuse cînd mîntîsem despre Pit.

EUGEN
TEODORU

procesiunea

Scena s-a petrecut în orașul nordic, unde la fiecare pas se află o necropolă creștină, datînd acolo din timpuri imemorabile, pline de ciolane, pe care le dezgroapă și le clasifică fel de fel de eclipe arheologice regionale sau centrale, și asta se-nîmplă mai ales vara, cînd munții sînt acoperiți de iarbă grasă, iar șanțurile cu oșminte rid spre cerul opalescent. Pe deasupra caselor plutește o vinzoleală de dangate ce zboară prin aer din clopotnițele prea multor minăstiri adunate într-o arie strîmtă pentru a le cuprinde. Atunci hramurile se țin lanț. Defilează cortegi cu moaște în racle de argint, călugării bătrîni care le-nsotesc fac de veghie noaptea împreună cu țărani bișgoi, prăznuind nașterea nu știu cîrui sfînt obscur, care a adus faimă ținutului. Și așa se succed ritualurile, care țin celăta mai mult în picla aducerilor aminte decît în prezent. Capetele locuitorilor din prăgînă imbecile de băutură se vîscăză încoronate cu nimburii. Cine va fi alesul puterilor divine se întrebă fiecare din ele, scîldîndu-se mai departe în parfum de crini, mireme de tămîie sau de poiene; în sfîrșit trăiesc acolo așteptarea unei minuni, care nu se mai produce, deși toată lumea e convînsă că ea se va împlini o dată.

Spre sfîrșitul toamnei, însă orașul se golește de străini, pelerinii se retrag, năzuințele se aprofundă pînă la dispariție. Încep să bată vînturile cele reci și se-nmulțesc procesiunile mortilor locale și conțoporan. O asemenea procesiune lăică trecu prin fața mea în ziua aceea de noaptea, avînd în frunte doi purtători de papuri bisericesti. Vîntul care sufla năpranic a încurcat în o răsîpîntie steagurile și cei doi prăpădiți nu le-au putut ține sus, iar prăjîniile au luat-o spre pămînt gata să se frînză. Se agătasă una de alta crucile din virful catargelor, de alt de strîns, încît a fost nevoie ca însuși pro-

cesionarii să se coboare și să ajute la redresarea simbolurilor creștinești, spre a nu se compromite ceremonia. Gras, rotund bine hrănit avu puterea necesară să-i pună pe picioare cu stîndarde cu tot, deși el nu mai aveau de mult viață înfrînși și se mai la la trîntă cu vîntul. Bufalele se întesă, amenințîndu-le echilibrul, și după ce trecură de răsîpîntie. Salvați de paoste, înjîră unul la altul cu obrajii vineți ca plumb și poroși ca piatra muntilor din jur. Îi văzurăm împreună cu prietenul meu din spatele vitrinei feriziei, unde ne rădeam. De pe scaunele noastre privirăm scena mai departe, căci eu de fapt nu se încheiasă. Cit de agale păgoșu cei din convoi, ne obligară să-î primim pe rînd, dar ochii noștri rămăseră toți atrasi de siluetele vîntnicilor paracelșici, de care pomenirăm. Pînă la acea oră, ziua fusese calmă, un ger se se lăsase peste oraș. Și dintr-o dată s-a stîrnit furtuna cu din senin și au început să clăntăne dinți, geamuri, usi și acoperișuri. Diridaliia vitrinelor și vauțul firmelor de tînchea alungară liniște, prevestind ceva tulbure parcă. Un spor de tristete învălău deodată strada. Procesiunea se afundă pe o uliță cenușie. Cîteva minute mai tîrziu se contopi într-o bolboroseală învălmășită. Probabil că acolo se deschisese un culoar adăpostit de vînt, deoarece orchestranții, care nu mai sloboză răzăni un sunet pînă atunci, și-au scos repede trompetele ascunse sub poalele paltoanelor și au reluat marșul funebru. Din fața mea în ziua aceea de noaptea, se auzi un teatru văzurăm li cărul almurilor cîntătoare, iar cîteva clipe mai tîrziu ni se păru, atît mic cît și prietenului meu, care nu-și mai lua ochii de la ciudata coloană, că vîntul pentru o vreme se mai domolisă, dar ne-am înșelat.

Pe seamă, vîntul din nou să-i bută joc de accu paradă dezolan-

ta. Se reinsufletă. Porni să sufle ca dintr-o gură imensă din dreptul stîlpilor ce susțineau intrarea hotelului nostru, vijii printre sirmele rețelei electrice și se repezi cu și mai mare forță în spatele procesiunii. Rîdică poalele femeilor și pâlăriile bărbatilor, iar cînd hohotind pe deasupra capetelor, ajunse să se la la hără cu preafîntele pînze tesute în fir ociluit ale stîlpilor din fața, nouă cel puțin ni se păru că l-a ridicat pe înaintea mergătorii drept în stăva cerului, trimițîndu-i porțile spre nichidă răposatului porțile spre nichidă. În timpul acesta, fanfara improvizată de suflători orchestrelor de local ale orașului se jeluia pe toate tonurile, cînd în registrul înalt cînd în registrul grav, să înduplece neantul, ca să facă parte dispărutului, potrivit străvechilor stihuri de un loc de odihnă, altul de lumină și altul de verdeață. — dacă se mai putea închipui pe o vreme dusmănoasă ca aceea, vreun loc cu asemenea attribute, oriunde în univers.

Speranța atîrna parcă de cele două păsări bătrîne și sleite de puteri, cu aripi de brocat bisericeste sfînt, care filfaiu într-o stare sfîrșit de înfrînșă, pe lângă nefințarea închipuirilor de totdeauna, să fie ascultate măcar rugăciunile, ce s-au rostite de trei zile încoace în numele celui fără identitate, care a închis ochii repauzînd, și ai căror însoțitori erau vinzoiții de vînt, și se gîndeau numai la sobele fierbinți de acasă.

La miezul nopții ne-am trezit în niște urlete tărăgănațe și falso, care nu lîneau seamă de liniștea orolilor tîrziu. Și răcnetele nu erau ale nimănu altcuiva decît ale înșierilor întorsi pe pămînt și trecuți prin beșugul unui parastăscopios, unde au pierdut desigur sfînta. Se grăbeau spre sfîntul lăcaș să depună aripile, care li înălțaseră în ochii oamenilor și ai lor, atît de sus. Purtau bețele

rața sălbatică

(Urmare din pag. 4)

timpul vînturilor de cerbi erau umbra girului tău lăptos, întins înainte și zvonit de rotile de după cadranle de sticlă răstîrîngătoare bătăle grăbite și desperate ale aripilor tale așa încît tu, pasăre călătoare, nu mai puteai trece în iarnă fără ca asta să nu însemne pentru tine ceva foarte rău, pentru că de cîte ori începe să se răcescă vremea în bălțile noastre răstîrîte printre pădurile de mirese suprapămintene, tu trebuie neapărat să pleci către țările calde dar eu n-am plecat nicăieri, dragul meu, nicăieri, nu m-am mișcat nici măcar cu un deget și, totuși, lucrurile curg. Și toate odiile pe care le străbui dar care, de fapt, ele călătoresc în jurul meu,

capcana, nu sînt decît umbra mea la lumina alunecării lunii, și toate ornicile din turnuiri au primit îngrijirile vechilor meșteri pentru că înfășurarea mea este alta și zbor cu girul intens. Intins înainte, cu bătăi desperate de aripi pentru că dincolo de ferestile rotunde cu orele spălate de ceturile care coboară aici seara, domnește iarna și știu bine că nu se află scăpare, că pînă la giră fastuoasele galerii ale castelului se vor termina sus, într-o sală mai strîmtă decît celelalte, unde, odată pătrunsă, se vor prăvăli în urma mea cele mai înfricoșătoare din toate porțile care au căzut pînă acum și nu se va mai deschide, în turnul în care voi fi ajuns atunci, decît o fereastră rotundă, veghiată de cei doisprezece apostoli, și voi ieși în plina iarnă de dincolo.

prieteni noștri poeți

WISLAWA SZYMBORSKA

Peisaj

In peisajul bătrânului artist
copacii au rădăcinile sub olei,
cărarea duce sigur la fel,
o tulpină înlocuiește cu demnitate
clapotnița.

E fără îndoială cinci după masă,
luna mai e delicat dar hotărât aprită
și m-am aprit și eu — da, da, dragul meu,
eu sint femeia de sub paltin.

Privește cît m-am depărtat de tine,
ce bonetă albă am, ce fustă galbenă
cum string cașulețul, să nu cad din tablou,
cum mă plimb prin destinul altora
și mă odihnesc departe de tainele vii.

Chiar de-ai striga, n-am să aud,
iar de-aș auzi, n-am să mă-ntorc
și chiar de-aș face acest pas imposibil
chipul tău îmi va părea străin.

Cunosc lumea — șase mile împrejuri.
Cunosc ierburile și descintele pentru toate
durerile
Dumnezeu mai privește în creștelul
capului meu
Și eu mă rog ca să îndepărtez moartea
subită.

Războiul e o pedeapsă, pacea-recompensă
Visurile rușinoase vin de la diavol.
Am suflet așa cum pruna are sîmbure

Nu cunosc jocul inimilor.
Nu cunosc galiciunea tălăului copiilor mei.
Nu reproșez Cîntării cîntărilor
o ciornă complicată și plină de ștersături.
Ceea ce vreau să spun e-n fraze știute.
Nu folosesc disperarea, fiindcă nu-mi
aparține.

Ci mi-a fost lăsată doar în păstrare
Chiar de mi-ai ieși în cale
și m-ai privi în ochi,
te voi acoli pe buza prăpăstiei
mai subțire decît un fir de păr.

In dreapta e casa mea, pe care o cunosc
Cu scările ei și cu intrarea în mijlocul ei,
unde se întîmplă lucruri necolorate:
pisica sare pe bancă
soarele cade pe cana de zinc,
la masă stă un bărbat osos
și repară ceasul.

Apa

Mi-a căzut pe mină un strop de ploaie
pornit din Gange și din Nil
din bruma îndălțată la ceruri pe mustăți
de focă
din apa amforelor sfărîmate în orașele
Is și Tir.

Pe degelul meu arătător
Marea Caspică e o mare deschisă
iar Pacificul se varsă docil în Rudawa
care aluneca într-un nor deasupra Parisului

in anul șaptesutesaptezeci și patru
In ziua de șapte mai la ora trei dimineața.
Nu-s buze de-ajuns să spună
numele tale trecătoare, apă.

Ar trebui să te numesc în toate limbile
și să pronunț de-odată toate vocalele
și să tac în același timp — pentru locul
care n-a avut niciodată un nume

și care nu-i pe pămînt — și nici în ceruri
steaua în el răsfrîntă

Cineva s-a-necat, cineva te-a strigat murind.
Era de mult și era ieri

Ai stins case, ai luat casele
ca arborii, codrii ca orașele

Ai fost în cristelnița și în băile curtezanelor.
In sărut și în zăbranic.

Mușcind pietre, hrînind curcubeie
In sudoare și în roua piramidelor și
liliacului

Ce ușor e totul în stropul de ploaie.
Ce delicat mă atinge universul.

Orice oricînd oriunde s-a întîmplat
e scris pe apa babilonului.

STANISLAW GROCHOWIAK

Curații

Prefer urjenția
E mai aproape de circulația sanguină
A cuvintelor cînd le pătrunzi
Și le torturezi

Ea adună cele mai bogale forme
Fumegînd ei salvează
Pereții margilor
Aduce miras de soareci
In răceala monumentelor

Sint pe lume oameni alți de spătați
Incît atunci cînd trec
Nici cîinii nu-i latră
Deși nu-s nici sfinți
Și nici tăcuți nu sint.

Hamlet

In lumea aceea In care regii
Se otrăveau glumind
Cadavrul era
O personalitate
La loc de cîntă

O stație să vezi
Era o mindrie
O raritate ca la circ
O focă vorbitoare

Atunci să nu vă mire rătăcirile lui Hamlet
Cu pași puțin mai răsunători decît ciarapii

Noi
Da
Desigur
Umblăm în stății ca-n scurte
Alții și-au făcut abajururi din ele
In umbra acestor veioze
Lectura lui Hamlet
E o distracție
Nevinovată

ERNEST BRYLL

Epitaf
Călătorule, ce-ți spun va fi scurt. Orașul
în care iei prînzul e un mormînt. Ca să
ne reprezînte viața au fost de curînd
construite
case din cărămidă gotică, mușgaiul a
fast desenat...

Toți repetă arta de a pălăvrăgi,
credința în economii. Pe străzi alunecă
femeile care jucîndu-și ralurile fluide
nu vor să știe ce putrezește sub asfalt...

Arta aceasta
reușește citeodată. Ți-a plăcut prînzul,
Ți-a cumpărat amintiri. Asta-i tot. Acum
pleacă

Traducere din limba polonă
de Ion PETRICĂ

PILINSZKY JANOS

Catren

Nisipul a-nghețat. Dorm cuie în nisip.
Singurătăți mai curg printre afixe șterse.
Pîlpîie atară, lumina ca un chip.
... Să vină zorii, singele să-mi verse.

Traducere din limba maghiară
de Adrian HAMZEA

KONYA LAJOS

Celui ce-și pierde curajul

(Indemn)
Simplu gînd la explozia atomică
la bomba de hidrogen, la contaminare,
e totuna cu rătăcirea minții, cu schizofrenia,
pozi inebuni însă și
cercefind cancerul —
la drept vorbind e totuna —
chingiile spaimii brațele-ți înfeponesc
celele creierului

Ți se-mprăștiie pe-o imensă întîndere
colorile-ți dragi cad ca lămpile sporite
petalele florilor doar miros de leș Ți aduc
gustul plăcut — amar Ți se pare
viața devine lipsită de sens
Tu însă strîns apucă adevăta
cu gîndul că truda, adevărului veșnic
fi-o-nchini

și fă orice
cu suple mișcări
fără crispore
bine dispus
ca și cum însăși lumea ai vrea să creezi
Privește cite chinuri încearcă tufa de-alun
pină-și desface plăpîndeale salbe verzi-aurii
și chiar dacă uneori se mai înșeală
duce în cele din urmă primăvara
Ince-de-te aidoma ei în viață, și ca tot
ce trăiește,

și fă-ți datoria fie și numai
pentru bucuria de-a face.

BENJAMIN LÁSZLO

Oărasla lupilor

S-au stins pornirile nesăbuite,
huma ne-nghite furiile oarbe:
urmașii cîntăresc cam cite
grame-ar avea chintalele de blănuiri.

Un trai cîntat am vrut, și înțelept —
să văd, să judec clipa chiar și
cu ochiul altui, mult mai învățat,
mai nobil c-un mileniu decît mine.

N-am izbutit, ci trai am dus ca puil
de lup, în haita anilor aceia
cu colți și ghiare gata să sfișie —
zilele mele, — a puilului de lup.

Atitea mușcături și răni de ghiare
călăr-n mine aspre legi străbune:
niciind din foja lumii să nu fug,
s-o-nfrunt lăfșis, cu mușchii tari ca piatra,

Ce bine-am învățat eu lupta asta
lupească, îndrîjit și cu răbdare!
Mare minune cum de legea firii
umane nu s-a șters pe veci din mine.

Nu vreau ca lumea asta și pe alții
să-nădureze! Ura din altele
vechi generații-ncet m-a măcinat —
nu mai atac și nici nu mă mai apăr.

Va trece greul, lumea va rămîne.
Iar dacă din ruine și din mizgă,
din milul răbunirilor barbare
vei desluși o patimă curată,

și-n fața aspră, neîncrezătoare,
vei ști ca să citești — cum trag nădeje —
te vei găsi în liniile-mi dure
pe tine, — urmaș al meu cel imblînzit.

Traducere din limba maghiară
de Constantin OLARIU

ADAM PUSLOJIC

Amiază-n luminișul nopții

In zori, ziua
visează că se face ziua

In noaptea întreagă
numai licurici
toată noaptea

Dacă am existat cîndva
voi muri
aici.

Răsărire de noapte.

Zilele și noaptea

Dar clopotele —
răsturnate pahore ale timpului —
dar eu?

Neînvinșul
(Penultima
sau
ultima oară?)

Mă trezesc.
Nu

Urme nenumărate
iarăși și iarăși!

Oare numai vii umblară
de jur împrejurul timpului mele?

Apocalips de fiecare zi

Din pămînt
răsări o piatră
pină la briu

Năințrept
pustiniții și pustiriile
sorb oazele

Pe cerul părăsit
două-trei stele oarbe
într-o constelație schiloaodă

Oase-nnegrite
și sînge rugînt
în trupul meu

In urmă se cascade pămîntul
Cranului meu
levitează.

Osuar de familie

Puțin cite puțin
murim
mîncînd piine caldă
bind apă rece

Mult, mult mai mult
rămînem în urmă

de după umbra noastră
de după pașii noștri

Puțin cite puțin
devenim
reci ca focul
fierbinți ca bulgărele de zăpadă

Mult, mult mai mult
tăcem
economisindu-ne singele
cheltuiindu-ne oasele

Puțin cite puțin,
mult, mult mai mult...

Depart

Le-am spus:
spînzurați-mă de spînzurătoare cerului
In jurul gîtului, pune-ți-mi
un laț albastru

Ei mă traseră pe roata
soarelui

Mă răstigniră
din răsărit pînă la apus,
din prima mea dimineață
pînă la ultimul amurg

Umbra mi-o aruncară cîinilor
iar cămașa cerurilor

Oaspetele drag al țării

In puzderia de nopți ale vieții mele
numai o singură înghîțitură de-ntineric
și voi porni spre cer sub nori,
țării cașpe drag

In camera albă de zile
am înfulecat doi leopardi, trei tigri
cărora le fusesem azvirliți. Si-n clipa-aceea
sălbăticii putui să imblînzesc lenți șarpele.

In camera înșegrită de nopți
cu timpul acuns prin firide
destinul mi l-am măturisit zidurilor
și morțile mi le-am întins pe dale

Cit de lungi sunt nopțile, -noaptea;
cit de scurte, diminețile prin geamuri
și cit de tari sunt dusemelele pămîntului
și cit de grele, stele pe cer...

In timpul vieții mele-am dat cuvînt
la ziduri trei, cînd un deșert în urmă
și-adeșori vorbeam de moarte
cu vii mai puțin, mai mult cu morții.

El a văzut surisul nopții

Prin viața umbla capetele
pline de zăpadă, citeodată;
azi noaptea pline de noapte

In timp ce ponoarele
cu albă dublă însăilează pămîntul
închipuiți-vă cascadele lor duble

Pe nevăzute sunt intoarse
orologii patru
și ceasul dus lent bate clipa

Cu degetele între timp ating
pămîntul și coboară, se coboară
plutînd peste trepte

Cine și-ar fi-nchipuit cascadele duble
și cine o mie de trepte-n zădar
va număra? Oare oclăși?

Privind pierdut la minciinosul chip, să știi;
nu e suris-acesta noapte-al tău.
In noaptea asta
e numai un suris

Există totuși cascadele
cu stînsă lumina stelelor în ele.
Să mă aplec, mi-a rămas.

Asta-i tot

Ias din deșertul Gobi.
Cade în cale-mi și șuieră Kara Kum

Stelele-n cer, ce pot să facă?
Dar eu
singur cu-o singură cămilă?

In românește
de Nichita STĂNESCU

clubul maeștrilor

FÁSKERTHY GYÖRGY

Accidental s-a întîmplat acum șapte ani.
Intr-o bună zi m-am trezit fără identitate.
Accident plicios, căci nu eram nici destul
de bătrîn ca să mă-mpac cu lipsa ei și nici
destul de tînăr ca să-mi încropesc la rezeală
alta. Treizeci și cinci de ani trăisem
împreună și mă obișnuisem cu ea aproape
pînă la identificare. Ce-i drept, nu mi se
potrivise chiar de la început ca o mănășă. Mă
strinsese pe ico pe colo. unele porțiuni ale
epidermei îmi singerau... Pînă la urmă s-a
lărgit, s-a adaptat la talia mea, sau poate eu
la ea, nu știu precis. Fapt este că timp de
treizeci și cinci de ani am fost nedespărțit.
Cînd am pierdut-o m-am simțit străin și părăsit.
Iar neplăcerile inerente n-au întîrziat.
Portarul nu-mi putea îngădui să intru în in-
stituție fără identitate: fui dat afară din slujbă.
La oficiul stării civile nimeni nu m-ar fi luat
în serios, așa încît femeia iubită — dușmancă
declarată a concubinajului — m-a părăsit.
Identitatea! Am încercat să mi-o regăsisem
mai întîi prin Mica publicitate, dar fericit
în minile căruii căzuze nu s-a prezentat nici
atunci, nici mai tîrziu. După multă alergătură
am aflat de existența unui departament
pentru problemele identității. Altă alergătură:
vize, recomandări, o mulțime de formalități,
pînă cînd a apărut sus, în colțul sting al ce-
rerii mele, apostila, scrisă cu cerneală roșie,
„se aprobă”. Au urmat anticamerale, vizite
inspectorilor, chestionarele, foile de repartiție,
stampilările. După ani și ani am ajuns la de-
pozițul departamental, cu cererea aprobată
supervizată, revizuită, timbrată, în mină.
Șeful depozitului s-a arătat binevoitor, mi-a
spus că-si dă seama cite neplăceri atrage după
sine pierderea identității și a încheiat prin
a-mi arăta că sint singurul vinovat de situația
în care mă aflu. Am fost intru totul de acord
cu el, am recunoscut că vina era a mea și
numai a mea și l-am asigurată de noua iden-
titate voi avea grijă ca de ochii din cap.
Șeful mi plăcu, pare-se, hotărîrea cu care
vorbeam, dar îmi spuse că, din păcate, există
riscul de-a nu-mi putea satisface deocamdată
cererea. In momentul de față depozitul e a-
proape gol; alții, cu cereri mai vechi, fuaseră
ce fusesse mai buna. Îmi mai spuse să nu-mi

pierd răbdarea, nici curajul. In scurt timp va
sosi un nou transport din care voi putea
alege. Și, spre a mă convinge de adevărul
spuselor lui, descuie, cu una din cheile Wert-
heim pe care le purta afirmate, de git ziua și
noaptea — din prevedere și simț de răspun-
dere, zicea el — lacătul uriaș al depozitului.
Înăuntru, la perete. Intr-o aliniere desăvîr-
șită, stăteau identitățile încă nesolicitate: chi-
puri de ocazi, de alcoolici, măști de clovn,
cămăși de forță, tricouri de acrobat — marfă
depreciață, spuse șeful și-mi arătă altă cate-
gorie, mai de soi: uniforme de vatman, de
portar, halate de chelner, surtoce de funcțio-
nar și tot felul de salopete. Omul avusese
dreptate: nici una nu era pentru mine. Unele
nu se potriveau cu virsta, altele cu firea mea.
Eram disperat.
— V-am prevenit, se scuza într-una șeful.
Încearcă săptămîna viitoare, dar nu vă promit
nimic sigur. Și not depindem de furnizori.
De-atunci am încercat meru, la început în
fiecăre săptămîna, apoi în fiecare zi. Zădarnic.
Nici una dintre identitățile intrate în evi-
dență nu era pe măsura mea. Deși încă mă
speram, răbdarea îmi era pe sfîrșite.
Nu pot trăi fără identitate, numai la asta
mă gîndeam, numai asta spuneam oricui vroia
să mă asculte.
— Încearcă să intri la cafeneaua Splendid.
Cine pătrunde acolo are și identitate, m-a sfătui-
t, din compasiune probabil, o veche și
vază cunosțință.
— Neopțit am crezut că-si bato joc de mine.
Cum să găsesc o cafenea într-un oraș în care
nu există nici una? Curînd, însă, am văzut
că mă înșelasem, cafeneaua Splendid exista.
După ce i-am aflat adresa, am descoperit în
capătul unei străduțe liniștite clădirea veche
și trufașă, cu firma: **Cafeneaua Splendid**. In
fața ușii turnante, veghea portarul plin de pres-
tanță. Ascuns într-o nișă a clădirii din față,
ii urmăream fiecare mișcare. Emoțiile mele
creșteau și după o bucată de vreme curajul
mă părăsi de tot. Felul în care vedeam că se
poartă cu unii clienți nu mă se părea deloc
delicat.
— N-am ce căuta aici, mi-am zis. Totuși, nu
puteam pleca simțeam că trebuie să-mi încerc

norocul. Mi-am luat inima-n dinți, mi-am
corectat țînta, mi-am încrunțat și, cu poza
asta severă și indiferentă, m-am îndreptat
spre usa turnantă. Ajuns în fața portarului,
l-am văzut ridicînd mina pentru a mă opri
se intru. Dar n-a fost probabî decît o închi-
puită de-a mea căci, in secunda următoare,
s-a aplecat pînă la pămînt:
— Potiți maestre, zise el, făcînd un gest
larg.
N-am mai avut răgazul să mă mir. Am
profitat de acest prilej unic și am intrat.
Candelabre venetiene cu lumină pală, cana-
pele și taburete imbrăcate în catifea vieșnie
în jurul masașelor rotunde cu plăci de mar-
mură deasupra, clinchet discret de portelu-
nuri, aromă de alcoolici, aburi de cafea, voci,
soapte, într-un cuvînt, obișnuita atmosferă de
cafenea. Doar pereții lipsseau, încăperea părea
nesfîrșită.
Nu speram să găsesc ce căutam, dar mă
simțeam ca la mine acasă și mă gîndeam că,
cine știe?, devenind un client permanent mă
voi putea lipsi poate mai usor de identitatea
pierdută. Deocamdată nu eram însă decît un
client clandestin, prezența mea aici nu se da-
torea decît unei confuzii făcute de portar. Nu
zăream nici un loc liber la nici o masă. Scăfî-
lîi, numai scăfîlîi peste tot, rozul de purcei
al cheilor lingă fildeşului decolteurii, chipuri
frumose și chipuri hide, inteligente sau tim-
pe, baloane multicolore pe oglinda unui lac.
După toate acestea, nimeni nu-i trecea prin
cap să plece. Nu mă mira acest fapt. Atmos-
fera era mult prea plăcută. Trebuia neapărat
să-mi găsesc un loc, nu fiindcă aș fi fost obosi-
t, dar mă temeam să nu par suspect tot pre-
lungindu-mi ezitarea între ușă și cuier. În-
tr-un tîrziu am descoperit un taburet liber la
o masă de patru locuri. Două erau ocupate de
o pereche de tineri — un băiat cu păr stră-
lucitor și costum de cow-boy și o fată cu peru-

că argintie și bluză albastră — aș treilea —
de un bărbat cu chieci și ochelari negri. Ti-
nerii se țineau strîns de mînă. Cu un maneu-
scris în față, bărbatul cu ochelari bolborosea
cuvînte ne-neleșe.
— Îmi permiteți? am întrebat cu un ușor
tremur în glas. Perechea nu mi-a răspuns.
Domnul cu ochelari își întoarse capul spre
mine și cu acest prilej observai că avea muș-
tați negre, șurto, și o proteză bleu-ciel.
— Luați loc, maestre, îmi spuse prietenos și
continuu să mormăie, dacă nu mă-nșel, niște
formule matematice.
Acest titlu, acordat a doua oară, mă sur-
prîndea: niciodată pînă acum nimeni nu mă
numise astfel. Sint, desigur, luat drept alt-
ceva, îmi spuneam temîndu-mă să nu se des-
copere greșeala. Poate cafeneaua aceasta e
locul de întîlnire al vreunei secte ai cărei
membri își zic unii altora „maestre”. Nu știu
de ce, ideea asta mi-a redat liniștea și am
simțit că mă apropii de o posibilă identitate
afilată în plin proces de cristalizare: deveneam
un client — obișnuit al cafenelei Splendid.
Nu-mi mai rămînea decît să găsesc o meserie
în care să fiu maestru, căci numai fiind maestru
puteam spera să devin un client perman-
ent al cafenelei Splendid, singurul loc
unde-mi puteam găsi o identitate.
Și iată minunea! Meseria m-a ales pe mine
înainte de-a o fi ales eu. Comeseanul cu chieci
și ochelari negri, al cărui mormăit îmi amînea
de picătura monotonă a unui robinet defect,
îmi spuse pe neașteptate:
— Ei, ce spui maestre?
Luai prin surprindere, n-am știut ce să
răspund. Îmi dădeam seama de importanța pe
care o putea avea fiecare vorbă rostită. Am
îngăimată ceva, că în liceu fusesem slab la
matematică, că la predarea teoriei lui Cusa-
nus lipsesem din precina olteie, așa că...
— Dar muzica, ei? Ce părere ai?
De data asta am răspuns fără a șovăi nici
o clipă. Știam că mi se hotărâse soarta:
— E în la minor, maestre, nu încapă nici o
îndoială.
— Ați auzit, domnilor? strigă el spre o
masă vecină. In la minor. Maestrul confirmă

Se iscă un vacarm asurzitor.
— Contra. Sans-atout, țipa o fată care purta
un costum de baie deasă piécés și pe cap —
o clacă lilas.
— Fuga, fuga... și di-di, oră-ăia un chel cu
pince-nez.
— Dobitocilor. Galaxia e un factum, spinul
este și el un factum, deci Galaxia nu e spir-
ală ci spirală. E = NC, argumenta un tînăr
cu gura strîmbă.
— Dacă acceptăm psihanaliza, ce facem cu
behaviorismul? Aud? Freud contra Heming-
way. Partez unu contra trei.
— M-a apucat ameteala, mi-am astupat urechi-
le. Mi se părea că mă aflu în secția închisă
a unui institut de psihiatrie. Dacă în scurt timp
vom nimeri cu toții în niște celule cu pereți
de cauciuc? Aș fi vrut să mă retrag, dar erau
prea tîrziu. Mă înconjuraseră, fiecare îmi
urla în urechi formulele lui întretăiate de ti-
pete de twist și ye-ye.
— Am lovit cu atita putere cu pumnul în
masă încît pînă și perechea de îndrăgostiți,
complet indiferenți pînă acum la vacarmul
din jur, a tresărit.
— Gura, canalilor! am răcnit înăbușînd
țipetele. Armonia sferelor e doar un derivat
funcțional al teoriei relativității generale.
Pele se lansează pe linia cinci, șut. Off...și-...
de... e... e...
— Bravo maestre, izbucni unul. Comeseanul
cu păr lung, ochelari negri și proteză bleu-ciel
mi-a căzut în brațe și a plasat o sărutare
zgomotoasă la rădăcina nasului meu. L-am
îndepărtat blind și am înălțat talia unei fete
cu pantalonii de catifea și opincute aurii.
N-am întîmpinat nici o rezistență. Din vacarm
general m-a zmulș un îns între două
virște, deșertat, cu fața uscată, îmbrăcat corect,
dar demodat. M-a luat de braț, m-a tras de-o
parte și cu o voce scîrțîită mi-a spus:
— Foileton ridicat, patru coloane. Nu uita
chestia cu armonia sferelor, cu teoria relativității
și cu Pele! Te aștept marți la cinci la
redacția „Convorbirilor moderne”.
— L-am scris, Mi-am găsit identitatea. Criti-
ce de artă. Ștîp al cafenelei Splendid.

LENIN-ROSA LUXEMBURG

semnificația ei istorică și teoretică

Este necesară o explicație preliminară a așteptării unei asemenea teme. Mișcările contestatatoare și nu în ultima instanță invoca frecvent personalitatea și opera doctrinară a Rosei Luxemburg ca o justificare a programului lor de acțiune. Devine tot mai răspândită tendința de a opune tezele Rosei Luxemburg cu privire la căile revoluției și la formele de organizare ale luptei revoluționare principiilor și tezelor lui Lenin. Preminența acordată formelor spontane de luptă împotriva puterii burgheze, în raport cu formele instituționalizate, fiind să-și găsească un punct de sprijin în scrierile Rosei Luxemburg. Un aspect aparent paradoxal, dar și revelator, al acestei situații îl oferă constatarea că polemica Rosei Luxemburg împotriva punctului de vedere al lui Lenin cu privire la organizarea partidului revoluționar este astăzi evocată simultan de social-democrația reformistă ca un instrument de luptă anti-comunistă dar și de mișcările extreme de stînga ca un instrument de critică a „centralismului autoritar” în organizarea luptei anti-capitaliste. Teoria și practica bolșevismului apar astfel supuse unor atacuri din direcții diferite.

CRITICA DE LA „DREAPTA” ȘI DE LA „STÎNGA” A LENINISMULUI

Scriitorul vest-german Günther Grass, cunoscut și ca o personalitate a partidului social-democrat din Germania Federală, atribuie recent, în cadrul unei discuții publice la Uniunea Scriitorilor din București, divergențelor între Lenin și Rosa Luxemburg semnificația unui moment crucial pentru evoluția stîngii europene în ultimele decenii: poziția lui Günther Grass reflectă tendința curentă în rîndurile social-democrației actuale de a transforma disputa Rosa Luxemburg-Lenin în simbolul unui antagonism între „socialismul democratic” al celei din stînga și „socialismul autoritar” al lui Lenin, cu scopul de a oferi astfel indirect o justificare politicii reformiste și programatic non-revoluționare a social-democrației occidentale și de a discreditarea teoriei și practicii leniniste în lupta revoluționară. Günther Grass alungea însă cu ușurință peste faptul deloc insignifiant că Rosa Luxemburg a fost o adversară neîmpăcată a reformismului și oportunistului în rîndurile social-democrației germane din primele două decenii ale secolului și că orientarea grupului Spartacus (cărora îi aparțineau Karl Liebknecht și Rosa Luxemburg) a fost o orientare revoluționară și nu reformistă în mișcarea muncitorească germană. Un spirit similar cu cel definit mai sus animă și o relativ recentă teză de doctorat susținută de cercetătorul vest-german Manfred Winkler la universitatea din Erlangen-Nürnberg cu tema: „Rosa Luxemburg și „luxemburgismul” (1965); autorul definește „luxemburgismul” ca o tendință opusă leninismului și întreaga sa dizertație urmărește să înfișeze teza lui Lenin despre raportul partid-masă ca nucleul unei concepții asupra socialismului numit de Winkler „totalitar” (termen uzual de altfel în literatura anti-comunistă). Apure și aci tentativă, frecventă, în cadrele social-democrației reformiste, de a disocia leninismul de marxism, mai mult; de a prezenta leninismul cu o adulterare a marxismului, și de a folosi în acest scop valorificarea tendențioasă a tezelor Rosei Luxemburg. Spre a ilustra și orientarea contrarie, despre care am vorbit mai sus, să amintim multiplicarea încercărilor, răspindite îndeosebi printre grupurile contestatatoare de extremă-stînga din Occident, de a înfișșa poziția Rosei Luxemburg ca o „critică de la stînga” a leninismului și de a transforma figura ei într-un simbol al aspirațiilor către instaurarea unei „democrații directe”, în opoziție cu concepția centralistă a partidului comunist. Numărul recent al revistei Partisans (decembrie 1968-ianuarie 1969), intitulat „Rosa Luxemburg vie”, eseul lui Alain Guillerm apărut de curind la Paris: „Spartacus, Luxemburgismul astăzi, Rosa Luxemburg și Consiliile muncitorești” și chiar unele din textele cuprinse în numărul din ianuarie 1970 al revistei lui Sartre „Les Temps Modernes”, consacrat în parte dialogului între Sartre și reprezentanții grupului italian Il Manifesto, dar incluzînd și un semnificativ articol dedicat „Rosei Luxemburg în revoluția germană” de Heinz Abosch, pot fi considerate a aparține ultimei tendințe. Se desemnează cu claritate înclinarea de a hipertrofia semnificația divergențelor între Rosa Luxemburg și Lenin, mai ales în problema raportului partid-masă: numele Rosei Luxemburg apare tot mai des evocat în favoarea impulsurilor de a situa centrul de greutate al luptelor

anti-capitaliste în acțiunile și exploziile spontane ale mișcărilor contestatatoare și nu în ultima instanță și coordonată a partidelor comuniste.

GEORG LUKÁCS ÎNTRE LUXEMBURGISM ȘI LENINISM

Divergențele intermitente între Rosa Luxemburg și Lenin de-a lungul luptei lor comune în cadrul social-democrației revoluționare a Europei din primele două decenii ale secolului au atins un punct culminant în însemnările Rosei Luxemburg cu privire la revoluția din octombrie, redactate în izolare la închisorile de la Breslau, de-a lungul anului 1918. Publicate după

Un studiu de N. TERTULIAN

moartea ei, abia în 1922, de către Paul Levi, cu scopul de a da o lovitură Kominternului și lui Lenin (Paul Levi, unul din conducătorii Partidului Comunist german, ajunsese în 1921 la un conflict ireductibil cu Lenin) însemnările Rosei Luxemburg au atras la a-partiția lor o intervenție memorabilă a lui Lenin însuși, destinată însă în primul rînd stigmatizării acțiunii lui Paul Levi. Cel din urmă, pornind de la textul Rosei Luxemburg, a încercat să descifreze și să stabilizească o linie coherență de gândire în atitudinea ei, cu prilejul succesivelor divergențe cu Lenin, a fost Georg Lukács. Studiul lui Lukács, „Observații critice asupra „Criticii revoluției ruse” de Rosa Luxemburg, a fost scris imediat după apariția broșurii Rosei Luxemburg, în luna ianuarie 1922, publicat în revista Die Internationale din același an și reprodus în cartea sa celebră, apărută cu un an mai tîrziu, Geschichte und Klassenbewusstsein. Georg Lukács se număra printre admiratorii fervenți ai Rosei Luxemburg și ai scrierilor ei „Accumularea capitalului” (1911) și „Reforma socială sau Revoluția?” (1900), suferise puternica ei influență încă în epoca primului război mondial și era autorul eseului din 1921 „Rosa Luxemburg ca marxist”, reprodus de asemenea în cartea sa Istoria și conștiința de clasă. Critica pătrunzătoare pe care o exercita acum la adresa idoloilor ei, în cel de-al doilea studiu al său dedicat Rosei Luxemburg, și adeviziunea la concepția leninistă asupra unor probleme esențiale ale strategiei și tacticii revoluționare, marca un moment important în propria evoluție spirituală a lui Lukács. Comentariile tot mai numeroase consacrate în Occident operei lui Lukács și destinului său intelectual acordă bineînțeles o atenție particulară poziției față de divergența Lenin-Rosa Luxemburg. Victor Zitta, autorul american al unui întins studiu dedicat primelor faze din evoluția lui Lukács, nu șovăie să-i reproșeze explicit concesiile făcute leninismului în eseu despre „Rosa Luxemburg și critica revoluției ruse”. Comentarii italieni ai operei lui Lukács, ca Luciano Amodio sau Tito Perlini, tind deopotrivă să vadă în atitudinea critică a lui Lukács față de tendința Rosei Luxemburg de a supraaprecia rolul elementului spontan și al dezvoltării „organice” în revoluția proletară și în solidarizarea sa cu concepția lui Lenin asupra partidului, simptomul decisiv al convergenței lui Lukács de la revoluționarismul mesianic al scrierilor din primii ani de după revoluție la faza matură a gândirii sale marxiste. Tito Perlini, partizan al tezei că utopistul Lukács al scrierilor de tinerete ar fi adevăratul Lukács, va deplora în consecință „lăsinizarea” gândirii sale, vîzînd în ea semnul unei resemnări și al unei capitulări. Pe de altă parte, exegeții contemporani ai operei Rosei Luxemburg, ca englezul Peter Nettl, autor al unei remarcabile și monumentale monografii consacrate eminenței luptătoare germane, vor caracteriza studiile lui Lukács despre Rosa Luxemburg drept cea mai comprehensivă analiză critică închinată în literatura marxistă activității ei ideologice și politice. Semnificația postumă a divergențelor între Lenin și Rosa Luxemburg își găsește astfel o ilustrare elocventă în destinul lui Georg Lukács și în disputele din jurul operei sale. Ea s-ar putea concretiza în răspunsul la întrebarea: a reprezentat oare distanțarea critică tot mai pronunțată a lui Lukács de ideile Rosei Luxemburg și adeviziunea sa definitivă la tezele lui Lenin un fenomen de involuție spirituală sau un proces cu consecințe ferunde pentru întregul său destin ideologic și politic?

FONDUL POLEMICII

Ciociornile între Lenin și Rosa Luxemburg au avut loc pentru prima oară cu prilejul articolului ei în 1904: „Probleme organizatorice ale social-democrației ruse”, publicat în revista Die Neue Zeit și cuprînzînd o analiză critică a cărții lui Lenin „Un pas înainte, doi pași înapoi”. Lenin a răspuns în termeni duri observațiilor critice ascuțite ale Rosei Luxemburg într-un articol transmis în limba germană revistei Die Neue Zeit (articolul a fost respins de Kautsky, redactorul principal al organului social-democrației germane, și înapoiat lui Lenin, textul este astăzi publicat în ediția de „Opere complete”, vol. 9). Rosa Luxemburg formulase în legătură cu tezele lui Lenin despre principiile de organizare ale partidului revoluționar proletar acuzațiile de „blanșism” și „ultra-centralism”. Exprîmîndu-și recunoștința pentru faptul că social-democrația germană și conducătorii ei manifestă un interes viu față de problemele de organizare ale mișcării revoluționare ruse, Lenin respingea însă categoric obiectiile Rosei Luxemburg, demonstrînd convingător că ea nu face decît să repete, fără să-și dea seama, acuzațiile menșevicilor la adresa vechii „Iskrek” și a bolșevicilor: Lenin oțerea în răspunsul său o analiză strînsă a situației din partidul social-democrat rus și arăta că Rosa Luxemburg ignora o serie de lucruri esențiale în legătură cu conflictele dintre majoritate și minoritate. Implicațiile considerabile ale disputei Lenin-Rosa Luxemburg au apărut cu limpezime mult mai tîrziu, mai ales după publicarea broșurii ei „Critica revoluției ruse”. Deși a fost totdeauna o adversară remarcabilă a oportunistului în mișcarea revoluționară, Rosa Luxemburg nu a înțeles semnificația profundă a tezei lui Lenin că divergențele ideologice între revoluționarii consecvenți și oportuniști trebuiau să-și găsească în mod obligatoriu și o expresie organizatorică. Principiile de organizare ale partidului elaborate de Lenin în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi”, urmăreau tocmai un asemenea scop și neutralizarea practică a influenței menșevicilor în partidul revoluționar. Fondul po-

si-a exprimat critica față de pozițiile Rosei Luxemburg în articolul „Despre dreptul națiunilor la autodeterminare” (1914) și în textul consacrat celebrei broșuri a lui Junius, tipărită de Rosa Luxemburg, sub acest pseudonim, în anul 1916 (articolul lui Lenin „Broșura lui Junius” se află în vol. 30 al „Opere complete”). Se cuvine a fi subliniat faptul că rezistența Rosei Luxemburg față de teza marxistă a dreptului națiunilor la autodeterminare era legată de experiența ei particulară în legătură cu Polonia (originea ei fiind poloneză). Oroarea de naționalismul burghezilor polonezi, frica de a nu „aduce apa la moara” burghezilor naționaliste a Poloniei, o determinau să împingă lucrurile pînă la a tăgădui în principiu, în numele primordialității internaționalismului proletar, ideea de autodeterminare națională, ca un punct în programul social-democrației revoluționare. Lenin a apărut însă cu intransigență principiul autodeterminării naționale, mergînd pînă la dreptul despartirii de stat, vîzînd în el, mai ales în legătură cu imperiul țarist, o puternică forță motrice a progresului și revoluției: „...în realitate, recunoașterea dreptului la autodeterminare al tuturor națiunilor — scria Lenin în polemica împotriva tezelor Rosei Luxemburg — înseamnă maxim de democratism și minim de naționalism...”. Cu argumente egal de puternice Lenin a demonstrat în critica broșurii lui Junius (pe care dealtfel o aprecia elogios ca „lucrare marxistă remarcabilă”) că războaiele naționale departe de a fi imposibile în epoca imperialismului (teza Rosei Luxemburg) sînt o posibilitate obiectivă iar negarea lor ar putea avea efecte funeste pentru lupta de eliberare națională: experiența istorică a validat pe deplin justetea analizelor lui Lenin.

Particularitățile punctului de vedere al Rosei Luxemburg asupra căilor revoluției proletare și deosebirile de vedere între ea și Lenin s-au exprimat cu cea mai mare pregnanță în textul apărut postum „Critica revoluției ruse”. Mărturiile ale unor revoluționari apropiați de ea, ca Warski sau Clara Zetkin, arată că sub presiunea experienței revoluționare germane din noiembrie 1918 și din lunile următoare,

secol socialismului sub raport social-economic, deoarece ar fi încurajat consolidarea proprietății private. O egală atitudine negativă manifesta Rosa Luxemburg și față de linia urmărită de Lenin și de bolșevici în problema națională: convingerea ei era că dreptul de autodeterminare națională, mergînd pînă la „despartirea de stat”, susținut cu consecvență de Lenin în legătură cu naționalitățile oprimate de țarism, ar fi dăunat intereselor revoluției socialiste ruse, deoarece ar fi împins naționalitățile odată eliberate în lagărul burghezilor și al adversarilor bolșevismului. Linia principială urmărită de Lenin în problema autodeterminării naționale îl apărea ca produsul unui „optimism de neconcepție” cu privire la atitudinea naționalităților eliberate după cucerirea autodeterminării. Nu mai este nevoie astăzi să spunem că întreaga desfășurare a evenimentelor istorice a invalidat aprehensiunile Rosei Luxemburg din 1918 și a confirmat integral valabilitatea strategiei și tacticii leniniste. Politica preconizată de Lenin față de țărănime a atras de partea bolșevicilor masele țărânești într-un moment de răsruce al revoluției și a permis consolidarea puterii sovietice; atitudinea față de naționalitățile oprimate departe de a le îndepărta de socialism a dus ulterior la constituirea statului socialist multinational.

Este evident însă că nu detaliile istorice ale polemicii Lenin-Rosa Luxemburg ne interesează acum, în primul rînd, ci rădăcinile ideologice și teoretice ale divergențelor. Raționamentele Rosei Luxemburg trădau tendința constantă de a opune exigențelor concrete ale momentului istoric principii absolute cu valabilitate pentru stadiile ulterioare ale revoluției (de a opune astfel lozinci leniniste de sprijinire a improprietății țărânești individuale în 1917 teza abstractă că socialismul nu trebuie să încurajeze decentralizarea și proprietatea individuală, ci să ducă din capul locului și în problema țărănescă o politică socialistă). Strategia și tactica lui Lenin se baza dimpotrivă pe adevărata perpetuitate a strategiei socialiste la complexitatea mediatiunilor realității. Este extrem de semnificativ să observăm că încă în textul său din 1904: „Răspuns către Rosa Luxemburg” Lenin îi reproșă preopiniei sale de a nu ține seama de dialectica absolutului și relativului, a abstractului și concretului în obiectiile pe care i le adresa cu privire la organizarea partidului: „Ea îmi atribuie lucruri comune, principii și consideratii îndeosebi cunoscute, îmi atribuie adevăruri absolute și caută să treacă sub tăcere pe cele relative, care se bazează pe fapte strict determinate, singurele cu care operează și eu” (Lenin „Opere complete”, vol. 9, pag. 49).

SPONTANEITATE SAU INSTITUȚIONALIZARE ?

Rădăcina cea mai profundă a divergențelor între Rosa Luxemburg și Lenin se ascunde în înclinarea perpetuă a Rosei Luxemburg de a supraaprecia spontaneitatea și caracterul „organic” al acțiunilor proletariatului și de a supraaprecia rolul intervențiilor active ale avangărzii revoluționare. Obiectiile ei cu privire la dizolvarea de către bolșevici după octombrie 1917 a adunării constituente și la încredințarea puterii politice către societetele de muncitori și țărani sau mai ales cele cu privire la restricțiile introduse de bolșevici în problema dreptului de vot sau a libertății publice în lunile de înclăstare decisivă care au urmat revoluției, erau formulate tocmai într-un asemenea spirit. Împotriva dizolvării adunării constituente ea invoca experiența revoluției burgheze engleze din secolul XVII, cînd sub presiunea acțiunilor de masă însăși atitudinea parlamentului ar fi suferit schimbări adînci. Raționamentele Rosei Luxemburg puneau în valoare tendința ei constantă de a supraaprecia caracterul „organic”, pur proletar, al mișurilor revoluționare, și de a dezaproba ceea ce ei a părea drept transformare abruptă, „anorganică”, bazată pe intervenția din afară a avangărzii proletariatului. Reveneau astfel, într-o formă accentuată și agravată, vechile ei obiectii împotriva „iacobinismului” și „ultra-centralismului” lui Lenin. Experiența istorică a demonstrat însă nu numai deosebirile calitative între desfășurarea revoluțiilor burgheze și cea a revoluției socialiste, dar și faptul că polarizarea forțelor de partide revoluției sau conștientizarea lui se desfășurau alt de spontan și „organic”, cum năzărea Rosa Luxemburg. Intervențiile active ale partidului revoluționar și măsurile adevărate drastice luate de Lenin și de bolșevici în perioada imediat consecutivă revoluției din 1917 (dezaprobată

(Continuare în pag. 6)

ION PACEA : ZBOR

lemicii era pentru Lenin nu opoziția între „auto-centralismul” afirmat de Rosa Luxemburg și pretinsul său „iacobinism” sau „ultra-centralism”, ci afirmarea unei structuri organizatorice a partidului, destinate a-l imuniza față de influența nefastă a oportunistului.

Cu un deceniu mai tîrziu, divergențele între cei doi iluștrii revoluționari vor reitbuca mai ales în legătură cu problema autodeterminării naționale și a posibilității unor războaie naționale în condițiile hegemoniei mondiale a puterilor imperialiste. Lenin și Rosa Luxemburg se aflau pe o poziție comună în problemele cardinale ale epocii și în primul rînd în analiza critică a imperialismului și a caracterului imperialist al primului război mondial. Deosebirile de vedere între ei apăreau însă puternic în problema națională și în problema formelor de organizare ale luptei împotriva oportunistului în mișcarea revoluționară. Lenin

Rosa Luxemburg și-a revizuit opiniile inițiale. Lukács avea însă dreptate să observe că, dincolo de auto-modificarea punctului de vedere, însemnările din „Critica revoluției ruse” se dezvăluie ca termenul ad quem și cel mai expresiv al divergențelor succesive între ea și linia bolșevicilor. După un preambul în care își exprima entuziasmul pentru acțiunile lui Lenin și ale bolșevicilor de cucerire a puterii în octombrie 1917, subliniind însemnătatea epocală a revoluției sovietice, Rosa Luxemburg formula în continuare o serie de obiectii cu privire la linia urmărită de Lenin și bolșevici în problema masei agrare, națională, ale organizării puterii politice, etc. Rosa Luxemburg considera posibil să afirme că sprijinirea de către bolșevici a revendicării țărânești de ocupare a pămînturilor moșieresti ar fi fost o acțiune justă doar din punct de vedere tactic-politic, dar că ea ar fi fost potrivnică intere-

LUCEAFĂRUL

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănuțescu

Redactori șefi, adjuncți:

Cezar Baltag, Fănuș Neagu,

Nichita Stănescu

Secretar general de redacție:

Constantin Teiuș

REDACȚIA :

București, Bd. Ana Ipătescu 15

Telefon : 11 51 54 ; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA :

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE :

3 luni — 43 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘINTEI”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Paginător: Nicolae Ion.